

WARSZAWA WIELU WYZNAŃ

Centrum Myśli
Jana Pawła II

Institucja Kultury
m.st. Warszawy

© Centrum Myśli Jana Pawła II, 2022

Informacje zawarte w publikacji zostały przekazane przez:

- Archidiecezję Warszawską Kościoła Rzymskokatolickiego
- Diecezję Praską Kościoła Rzymskokatolickiego
- Gminę Wyznaniową Żydowską w Warszawie
- Kościół Ewangelicko-Augsburski w Polsce
- Kościół Greckokatolicki w Polsce
- Muzułmański Związek Religijny w RP
- Ośrodek Kultury Muzułmańskiej
- Polską Unię Buddyjską
- Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny
- Ruch Ewangeliczny w Polsce
- Związek Wyznaniowy Hindu Bhawan Mandir w RP
- Związek Wyznaniowy Singh Sabha Gurudwara w RP.

Redakcja

Paweł Bysko

Korekta

Jolanta Sheybal

Projekt i opracowanie graficzne

Dariusz Trafiałek

Rozdział „Znaczenie międzykulturowości dla nowoczesnego miasta” opracowała Anna Zielińska na podstawie publikacji „Miasto międzykulturowe krok po kroku” wydanej przez Radę Europy. © Council of Europe

ISBN 978-83-60853-82-5

Wydawca

Centrum Myśli Jana Pawła II

ul. Foksal 11, 00-372 Warszawa

tel. tel. + 48 22 826 42 21, fax +48 22 826 42 23

centrum@centrumjp2.pl, www.centrumjp2.pl

WARSZAWA
WIELU
WYZNAŃ

WARSZAWA 2022

SZANOWNI PAŃSTWO,

Warszawa jest miastem, którego siłą jest różnorodność mieszkańców. Potencjał warszawiaków – na który składa się także ich pochodzenie, wartości oraz bogactwo doświadczeń – sprawia, że nasze miasto ciągle się rozwija. Wzajemny szacunek i dialog jest niezbędny, abyśmy jako mieszkańcy czuli się ze sobą dobrze i rozumieli, że jesteśmy potrzebni sobie nawzajem.

Życie miasta to dynamiczna sieć nieustannych spotkań, w tym spotkań wymagających oswojenia niepewności rodzącej się z kontaktu z tym, co dla nas nowe. Wiedza zawarta w informatorze „Warszawa wielu wyznań”, który oddajemy dziś do Państwa rąk, może zamienić tę niepewność, wyrastającą z kontaktu z tym, co jeszcze nieznanne, w radość płynącą z poznania i owocnego spotkania.

28 stycznia 1573 r. na sejmie konwokacyjnym w Warszawie postanowiono wprowadzić swobodę wyznania w Rzeczypospolitej. Konfederacja Warszawska była jednym z pierwszych dokumentów na świecie gwarantującym to prawo. Można powiedzieć, że hasło „Warszawa dla wszystkich” ma korzenie szesnastowieczne – od tego czasu mieszkańcy Warszawy w piękny sposób się różnią, a te różnice są dzisiaj jednym z zasobów wspierających rozwój nowoczesnego miasta.

Niniejszy informator ma na celu przybliżenie warszawskich mniejszości religijnych przede wszystkim pracownikom instytucji

publicznych, którzy w swojej codziennej pracy, m.in. w urzędach czy szpitalach, spotykają osoby z różnych kręgów kulturowych i wyznaniowych. Jednak skorzystać z niego mogą wszyscy zainteresowani warszawiacy. Oprócz członków wspólnot zakorzenionych w stolicy od setek lat, do Warszawy trafia także wielu zupełnie nowych przybyszów z różnych stron świata – w informatorze znajdują się praktyczne wskazówki, mogące pomóc odnaleźć się tym osobom w naszym mieście.

Publikacja jest jednym z działań w duchu rozwoju miasta, ujętych w Strategii #Warszawa2030 oraz wynikającej z niej Polityki Różnorodności Miasta st. Warszawy, która powstała z myślą o wsparciu wszystkich mieszkańców Warszawy. Pomysłodawcą informatora jest Centrum Myśli Jana Pawła II, instytucja kultury m.st. Warszawy, która – nawiązując do dziedzictwa Papieża – podejmuje wiele działań na rzecz dialogu wielokulturowego.

Dziękuję wszystkim wspólnotom religijnym, które zaangażowały się w powstanie tej publikacji.

Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy
Rafał Trzaskowski

I SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	7
1 BUDDYŚCI	8
2 EWANGELICZNI PROTESTANCI	11
3 GREKOKATOLICY	14
4 HINDUIŚCI	16
5 LUTERANIE	19
6 MUZUŁMANIE	21
7 PRAWOSŁAWNI	24
8 RZYMSCY KATOLICY	29
9 SIKHOWIE	32
10 ŻYDZI	34
ZNACZENIE MIĘDZYKULTUROWOŚCI DLA NOWOCZESNEGO MIASTA	37
INSTYTUCJE WYZNANIOWE W WARSZAWIE	42

WPROWADZENIE

Niniejsze opracowanie powstało w celu zapewnienia pracownikom instytucji publicznych m.st. Warszawy swobodnego dostępu do podstawowych informacji o religiach i wyznaniach mieszkańców Warszawy. Celem tej publikacji jest zwrócenie uwagi na różnorodność, a precyzyjniej – wielowyznaniowość mieszkańców Warszawy oraz podkreślenie wagi kwestii religijnych, tak istotnych dla wielu mieszkańców. Jest to także narzędzie pozwalające na poznanie i zainteresowanie się warszawiakami różnych tradycji religijnych.

Publikacja składa się z trzech części. Pierwsza, to informacje oparte na autodeklaracjach największych organizacji religijnych działających w Warszawie. Znajdą w niej Państwo informacje o danej religii i wyznaniu, ale także praktyczne informacje dotyczące zwyczajów, diety, świąt, uwarunkowań kulturowych oraz kontakty do instytucji wyznaniowych. Informacje zostały opracowane i przekazane przez:

- Archidiecezję Warszawską Kościoła Rzymskokatolickiego
- Diecezję Praską Kościoła Rzymskokatolickiego
- Gminę Wyznaniową Żydowską w Warszawie
- Kościół Ewangelicko-Augsburski w Polsce
- Kościół Greckokatolicki w Polsce
- Muzułmański Związek Religijny w RP
- Ośrodek Kultury Muzułmańskiej
- Polską Unię Buddyjską
- Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny
- Ruch Ewangeliczny Polska
- Związek Wyznaniowy Hindu Bhawan Mandir w RP
- Związek Wyznaniowy Singh Sabha Gurudwara w RP.

Informacje dotyczące liczby wyznawców są w większości wypadków szacunkową deklaracją danej organizacji.

W drugiej części informatora znajdą Państwo artykuł dotyczący znaczenia różnorodności dla współczesnego miasta i wartości wynikających z realizacji działań w obszarze integracji międzykulturowej – podstawowe definicje oraz strategię. Artykuł powstał na bazie podręcznika wydanego przez Radę Europy „Międzykulturowe miasto krok po kroku. Praktyczny przewodnik po miejskim modelu integracji międzykulturowej”.

W trzeciej części znajdą Państwo listę organizacji wyznaniowych w Warszawie opracowaną na podstawie Rejestru Kościołów i innych organizacji religijnych prowadzonego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Pomysłodawcą informatora jest Centrum Myśli Jana Pawła II, instytucja kultury m.st. Warszawy, która realizuje to działanie w ramach programu wykonawczego „Wspólnota” strategii #WARSZAWA2030.

Centrum Myśli Jana Pawła II to warszawska instytucja kultury, której zadaniem jest stawianie pytań o kondycję etyczną człowieka w odniesieniu do uniwersalnych wartości: dobra, prawdy i piękna, a także wolności, solidarności i dialogu. Centrum działa w obszarze kultury, nauki, edukacji oraz budowania zaangażowanego i odpowiedzialnego społeczeństwa. W działaniach programowych Centrum Myśli Jana Pawła II korzysta z intelektualnego, duchowego i kulturowego dziedzictwa Karola Wojtyły – Jana Pawła II, wskazując na jego uniwersalny wymiar.

1 | BUDDYŚCI

Wizyta Sangye Nyenpa Rinpochena
w Warszawie we wrześniu 2015 roku.
Fot. Archiwum Polskiej Unii Buddyjskiej

Świątynia buddyjska w Jaktorowie pod Warszawą.
Fot. Archiwum Polskiej Unii Buddyjskiej

Wyznanie

Buddyzm.

Opis wyznania

Wyznawcy buddyzmu wierzą, że w obecnym życiu doświadczamy skutków naszych działań z poprzednich wcieleń, a czyny z obecnego życia decydują o przyszłych wcieleniach. Dobre czyny, oparte na miłości i współczuciu, prowadzą do szczęścia, a złe czyny – wyływające m.in. z nienawiści, pychy, zawiści, chciwości – prowadzą do cierpienia. Ostatecznym celem praktyki duchowej jest osiągnięcie stanu Buddy, po to, by pomagać innym uwolnić się z kołowrotu wcieleń. Dążąc do osiągnięcia stanu Buddy, wyznawcy praktykują cnoty: szczodrość, etyczne postępowanie, cierpliwość, gorliwość w dobrych uczynkach, medytację i mądrość.

Narodowość wyznawców (grupy narodowe i etniczne w Warszawie)

Polacy oraz osoby pochodzące z: Wietnamu, Sri Lanki, Mongolii, Japonii, Korei, Chin, Tybetu.

Liczba wyznawców w Warszawie

W Warszawie i okolicach mieszka ok. 45-50 tys. buddystów, w tym ok. 40 tys. Wietnamczyków.

Opis narodowości/etniczności wyznawców religii lub denominacji (język, historia z perspektywy Warszawy)

Pierwsze zorganizowane grupy buddyjskie pojawiły się w Polsce w połowie lat 70. XX w., a ich duży rozwój przypada na lata 80. i 90. Obecnie szacuje się, że 15–20 tys. Polaków deklaruje się jako buddyści (spis powszechny sprzed 10 lat podawał ok. 15 tys.). W okolicach Warszawy mieszka 3–5 tys. polskich buddystów.

Wietnamczycy: wielu Wietnamczyków po ukończeniu w Polsce studiów w drugiej połowie XX w. zamieszkało tu na stałe. Potem przybywały ich rodziny i społeczność powiększała się. Obecnie szacuje się, że w Warszawie okolicach mieszka 50 tys. Wietnamczyków, z czego 80% stanowią buddyści, a 20% chrześcijanie.

Pozostałe narodowości tworzą małe, kilkudziesięcioposobowe grupy.

Język liturgiczny

Buddyzm charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem w zależności od kraju. Każda narodowość wypracowała liturgię w swoim własnym języku – istnieje np. liturgia wietnamska. Liturgie tajska i Sri Lanki używają starożytnego języka pali. Tybetańczycy i Mongołowie korzystają z języka tybetańskiego. Chińczycy, Japończycy i Koreańczycy prowadzą liturgię w swoich własnych językach. Polacy – albo w języku kraju, z którego dana tradycja została sprowadzona do Polski, albo po polsku.

Zasady żywieniowe

Zasadniczo w buddyzmie nie ma ograniczeń co do diety, jednak bardzo wielu buddystów jest zadeklarowanymi wegetarianami.

Najważniejsze święta

- Najważniejsze święto dla wszystkich buddystów to Wesak – rocznica narodzin, oświecenia, a także śmierci założyciela buddyzmu, czyli Buddy Siakjamuniego, święto ruchome, wypadające w pełni księżyca w czwartym miesiącu kalendarza księżycowego. Zwykle jest to w maju, ale czasem kalendarze poszczególnych krajów mogą różnić się o miesiąc.
- Rozpoczęcie Nowego Roku kalendarza księżycowego – wypada w pierwszy dzień po

nowiu, zwykle w lutym lub w marcu.

- Święta są indywidualne dla różnych krajów buddyjskich.

Dni ustawowo wolne od pracy

W Polsce brak ustaw dotyczących świąt buddyjskich.

Różnice w stosunku do przedstawicieli różnej płci

W naukach samego Buddy nie ma zróżnicowania co do możliwości duchowego spełnienia oraz pełnienia funkcji duchownych odnośnie do płci. Uwarunkowania historyczno-kulturowe sprawiły, że większość duchownych to mężczyźni, ale współcześnie na całym świecie (w tym także w krajach tradycyjnie buddyjskich) obserwuje się bardzo duże zaangażowanie kobiet w życie religijne. Osiągają one podobne wykształcenie i status jak mężczyźni.

Rytuały i wierzenia, które powinni wziąć pod uwagę przedstawiciele służby zdrowia, w tym rytuały dotyczące końca życia

Nie ma zakazu stosowania jakichkolwiek form leczenia. Ofiarowanie swoich organów dla ratowania życia innych jest dobrze widzianym aktem szczodrości, można więc domniemać gotowość do transplantacji. Jest to jednak sprawa osobista i dana osoba lub rodzina może nie zgodzić się na użycie organów zmarłego.

Jeśli uszanuje się dietę i chęć zaproszenia osoby duchownej przed śmiercią, to inne kwestie są tylko sprawą ogólnego szacunku dla chorej lub umierającej osoby.

Formy zwracania się do osób duchownych

W zależności od tradycji: do wyświęconych kapłanów zwykle zwrot czcigodny, w buddyzmie tybetańskim – lama.

Najważniejsze instytucje i organizacje w Warszawie

Polska Unia Buddyjska
Grabnik 4, 96-313 Jaktorów
(zrzesza 8 buddyjskich związków wyznaniowych)

Ośrodek Wietnamskiego Buddyzmu w Polsce
ul. Przyszłości 21, 05-552 Łazy

Buddyjski Związek Diamentowej Drogi Linii
Karma Kagyu
ul. Ożarowska 65/67, 01-408 Warszawa

Edukacja w Warszawie

Brak stałej edukacji.

Kontakt, pod którym można dostać dodatkowe informacje

Lama Waldemar Zych:
walzych@gmail.com,
tel. 601 303 153

Lama Ewa Bugajska:
ewabugajska@gmail.com,
tel. 885 108 002

Kontakt, pod którym można dostać wsparcie duchowe (np. osoby duchowne pracujące w szpitalach)

Bezpośredni kontakt ze wspólnotami.

2 | EWANGELICZNI PROTESTANCI

Zwyczajowe błogosławieństwo młodego pokolenia. Tzw. kościół dziecięcy i grupa młodzieżowa to priorytetowe służby w większości ewangelikalnych wspólnot.

Wieczerza Pańska (łac. *communio*) pod dwoma postaciami – chleba i wina.

Wyznanie:

Protestantyzm ewangelikalny.

Opis wyznania

Ewangeliczni chrześcijanie – jako protestanci – uznają reformacyjne zasady chrześcijaństwa:

1. Pismo Święte jest najważniejszym i ostatecznym autorytetem, także moralnym, w sprawach życia i wiary. Wierni kierują się zapisanymi w nim regułami przy podejmowaniu codziennych decyzji i wyborów.

2. Nawrócenie i prowadzenie przemienionego życia są możliwe tylko dzięki łasce udzielanej przez Boga. Łaska rozumiana jest w Biblii jako bezwarunkowy dar, którego otrzymanie nie jest związane z żadną zasługą.

3. Ewangeliczni chrześcijanie wierzą, że jako ludzie jesteśmy grzeszni, ale dzięki wierze w Jezusa Chrystusa – w Jego boską naturę, śmierć i zmartwychwstanie – możemy otrzymać Boże przebaczenie, które przykrywa każdy grzech. Według Biblii, zbawienie otrzymuje się z łaski przez wiarę, a dobre uczynki są konsekwencją przemienionego życia oraz dowodem, że jako ludzie jesteśmy stworzeni na podobieństwo dobrego Boga.

4. W centrum nauczania i wiary ewangelicznego chrześcijaństwa znajduje się postać Jezusa Chrystusa – wcielonego Boga, który złożył samego siebie w ofierze za grzechy ludzi. Tylko Jego ofiara, jako w pełni człowieka i w pełni Boga, jest wystarczająca, aby unieważnić każdy grzech i pojednać nas z Bogiem. Według ewangelicznych chrześcijan Pismo Święte naucza, że Boży Syn jest jedyną drogą do Ojca i jedynym pośrednikiem między Bogiem a ludźmi.

5. Ewangeliczni chrześcijanie zgadzają się, że skoro Bóg tak wiele zrobił dla ludzi i tak bardzo ich umiłował, bez żadnej zasługi z ich strony, to jedynie Jemu powinno być oddawane uwielbienie i tylko Jemu należy się chwala.

Narodowość wyznawców (grupy narodowe i etniczne w Warszawie)

Środowisko ewangelikalnych kościołów protestanckich w Warszawie jest różnorodne i reprezentuje wszystkie narodowości i grupy etniczne obecne w wielokulturowym pejzażu miasta.

Liczba wyznawców w Warszawie

Przybliżone dane szacunkowe to ok. 5 tys. osób.

Opis narodowości/etniczności wyznawców religii lub denominacji (język, historia z perspektywy Warszawy)

Kościoły ewangelikalne działają na ziemiach polskich od połowy XIX w. Historia lokalnych, warszawskich parafii różni się w zależności od wybranej denominacji.

Język liturgiczny

Polski, angielski, ukraiński, rosyjski, hiszpański i inne.

Zasady żywieniowe

Brak specyficznych zasad. Dietę połączoną z doktryną wiary stosują wierni Kościoła Adwentystów.

Najważniejsze święta

- Boże Narodzenie – 25 grudnia
- Święto Reformacji – 31 października
- Wielki Piątek, Wielkanoc, Wniebowstąpienie Jezusa i Zesłanie Ducha Świętego – święta ruchome.

Dni ustawowo wolne od pracy

Zgodne z dniami wolnymi od pracy w polskim kalendarzu.

Różnice w stosunku do przedstawicieli różnej płci

Nie ma różnic.

Rytuały i wierzenia, które powinni wziąć pod uwagę przedstawiciele służby zdrowia, w tym rytuały dotyczące końca życia

Brak. Wyjątkiem jest prośba wiernych Kościoła Adwentystów o nieprzeprowadzanie procedur medycznych w sobotę. Powyższe nie dotyczy zabiegów koniecznych dla ratowania życia pacjenta.

Formy zwracania się do osób duchownych

Pastor, pastorka. Wspólnoty o charakterze ewangelicznym nie ustanawiają hierarchii duchowieństwa. Wszelkie powszechnie przyjęte zwroty grzecznościowe są zupełnie na miejscu.

Najważniejsze organizacje w Warszawie

Kościół Adwentystów Dnia Siódmego w RP
ul. Foksal 8, Warszawa
tel. 22 313 14 31
adwent.pl

Kościół Boży w Chrystusie
ul. Białoostocka 22, Warszawa
tel. 22 844 64 68
kbwch.pl

Kościół Chrystusowy w RP
ul. Puławska 114, Warszawa
tel. 22 844 06 25
chrystusowi.pl

Kościół Chrześcijan Baptystów w RP
ul. Szczytnowska 35-39, Warszawa
tel. 22 615 50 76
baptysci.pl

Kościół Ewangelicko-Prezbiteriański
ul. Białożora 3, Warszawa
tel. 22 644 35 07
prezbiterianie.info

Kościół Ewangelicznych Chrześcijan
ul. Zagórna 10, Warszawa
tel. 22 622 79 40
kech.pl

Kościół Zielonoświątkowy
ul. Sienna 68/70, Warszawa
tel. 22 624 85 75
kz.pl

Edukacja w Warszawie

Wyższe Baptystyczne Seminarium Teologiczne
wbst.edu.pl

Wyższa Szkoła Teologiczno-Społeczna
wsts.edu.pl

Chrześcijańska Akademia Teologiczna
chat.edu.pl

Chrześcijańskie Przedszkole, Szkoła Podstawowa
i Liceum Samuel
samuel.pl

Wyższa Szkoła Teologiczno-Humanistyczna
wsth.pl

Kontakt, pod którym można dostać dodatkowe informacje

warszawa@ewangeliczna.pl
warszawa.ewangeliczna.pl

Kontakt, pod którym można dostać wsparcie duchowe (np. osoby duchowe pracujące w szpitalach)

Większość warszawskich parafii oferuje
możliwość kontaktu z duszpasterzem
na terenie całej aglomeracji.

3 | GREKOKATOLICY

Widok klasztoru i cerkwi bazylianów na Miodowej 16.
Fot. Archiwum Kościoła Grekokatolickiego w Polsce

Msza św. w cerkwi bazylianów.
Fot. Archiwum Kościoła Grekokatolickiego w Polsce

Wyznanie

Katolickie, obrządku grekokatolickiego.

Opis wyznania

Kościół Grekokatolicki w Polsce jest integralną częścią Powszechnego Kościoła Katolickiego, ale posiada odrębną strukturę (własnych hierarchów) oraz prawo (Kanon Kodeksów Kościołów Wschodnich). Podporządkowany jest Stolicy Apostolskiej. Obowiązują w nim wszystkie dogmaty Kościoła katolickiego, natomiast obrzędowość oparta jest na tradycji słowiańsko-bizantyjskiej, zapoczątkowanej przez świętych Cyryla i Metodego. Powstał w 1596 r. w wyniku podpisania unii brzeskiej pomiędzy Kościołem katolickim a większością biskupów Kościoła prawosławnego z terenów ówczesnej RP. Księża nie obowiązują celibatu, przy czym muszą się ożenić zanim przyjmą święcenia kapłańskie.

Narodowość wyznawców (grupy narodowe i etniczne w Warszawie)

Przeważająca większość wiernych to Ukraińcy. Do niedawna byli to głównie autochtoniczni obywatele Polski tej narodowości. Od kilku lat, w związku z emigracją, zaczęli przeważać obywatele Ukrainy.

Liczba wyznawców w Warszawie

W Warszawie działają cztery parafie grekokatolickie oraz jedna w Piasecznie. Poza tym funkcjonuje kilka punktów duszpasterskich, nie mających jeszcze statusu parafii. Łączną liczbę wiernych szacuje się na ok. 100 tys. osób.

Opis narodowości/etniczności wyznawców (język, historia z perspektywy Warszawy)

Ukraińcy, Łemkowie, Bojkowie.
Obecnie obserwuje się tendencję do zwiększania się liczby wiernych w związku z napływającymi z Ukrainy migrantami.

Język liturgiczny

Ukraiński i cerkiewno-słowiański.

Zasady żywieniowe

Brak specyficznych zasad żywieniowych.
Zaleca się zachowywanie postu we wszystkie środy; w piątki post jest obowiązkowy.

Wielki Post trwa siedem pełnych tygodni, ale w soboty i niedziele nie obowiązuje.

Najważniejsze święta:

- Boże Narodzenie – 7-9 stycznia wg kalendarza juliańskiego
- Wielkanoc – święto ruchome, wyliczane wg innego diagramu niż w przypadku Kościoła Rzymskokatolickiego; różnica wynosi od 0 do 5 tygodni, ale zawsze wypada po obchodach w Kościele Rzymskokatolickim.

Dni ustawowo wolne od pracy

Nie powinno się pracować w niedziele i w czasie Bożego Narodzenia i Wielkanocy.

Różnice w stosunku do przedstawicieli różnej płci

Kobiety nie mogą być księżmi.

Rytuały i wierzenia, które powinni wziąć pod uwagę przedstawiciele służby zdrowia, w tym rytuały dotyczące końca życia

Brak szczególnych rekomendacji Kościoła w tej kwestii.

Formy zwracania się do osób duchownych

Należy się zwracać tak samo, jak do duchownych rzymskokatolickich:

- do biskupa: Księżę Biskupie/Arcybiskupie lub Ekszelencjo (forma w sytuacjach oficjalnych i korespondencji)
- do kardynała: Księżę Kardynale lub Eminencjo (jw.)
- do księdza diecezjalnego (prezbitera i diakona): Księżę
- do kapłana - zakonnika: Ojciec
- do sióstr zakonnych: Siostró.

Najważniejsze organizacje w Warszawie

Parafia greckokatolicka pw. Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny w Warszawie,
ul. Miodowa 16

Bractwo Młodzieży Greckokatolickiej „Sarepta”,
ul. Zdrojowa 8,
bractwosarepta.pl

Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7,
ukraincy.org.pl.

Edukacja w Warszawie

Brak ośrodków edukacyjnych w Warszawie.

Kontakt, pod którym można dostać dodatkowe informacje

Kontakt z kanclerzem Kurii Metropolitalnej
ks. dr. Mikołajem Kosteckim, tel. +48 16 678 78 68.
kancler.konsystoria@gmail.com

Kontakt, pod którym można dostać wsparcie duchowe (osoby duchowne pracujące w szpitalach)

o. Piotr Kuszka (OSBM), tel. 606 733 999
ks. Bogdan Kruba, tel. 693 821 534
ks. Wołodymyr Raczkowski, tel. 576 003 857
ks. Dmytro Orszulak, tel. 574 565 710
ks. Paweł Rohuń, tel. 509 801 625.

4 | HINDUIŚCI

**Uroczystości w świątyni Hindu Bhavan.
Fot. Archiwum Związku Wyznaniowego Hindu
Bhavan Mandir w Rzeczypospolitej Polskiej**

**Wnętrze świątyni Hindu Bhavan.
Fot. Archiwum Związku Wyznaniowego Hindu
Bhavan Mandir w Rzeczypospolitej Polskiej**

Wyznanie:

Hinduizm.

Opis wyznania

Wyznanie opiera się na Wedach, obszernych pismach świętych starożytnych Indii. W hinduizmie jest wiele wyznań i doktryn filozoficznych, ale wszystkie przyjmują istnienie Prawdy Absolutnej (Brahmana), wieczności duszy i prawo karmy: każdy z nas jest duszą, która pozostaje w cyklu reinkarnacji. Wyznawcy wierzą, że każde napotkane dobro i zło jest reakcją na przeszłe czyny; jednocześnie w każdej chwili dokonujemy wyboru, co kształtuje naszą przyszłą karmę.

Bóg jest pojmowany w różnych aspektach: jako wszechprzenikająca Prawda Absolutna, Najwyższy Kontroler lub Najwyższa Osoba.

W świątyniach (mandirach) oddaje się szacunek Bogu, jego energiom, reprezentacjom i reprezentantom pod imionami i postaciami: Kryszna, Wisznu, Narajan, Lakszmi, Śiwa, Durga, Ganeś (główne postacie).

Wedy opisują, że są cztery cele życia:

- bycie religijnym (dharma)
- osiągnięcie doczesnych celów (artha)
- spełnienie potrzeb (kama)
- ostateczne osiągnięcie wyzwolenia rozumianego jako połączenie z Bogiem (moksza – czyli koniec reinkarnacji) – rozwinięcie miłości do Boga jest uważane za cel nadrzędny.

Narodowość wyznawców (grupy narodowe i etniczne w Warszawie)

Wśród wyznawców hinduizmu w Warszawie większość pochodzi z Indii (Indusi), dalej z Nepalu, ale również z Bangladeszu

i Pakistanu, jest też rosnący procent hinduistów pochodzenia polskiego i z Ukrainy.

Liczba wyznawców w Warszawie

Brak danych.

Opis narodowości/etniczności wyznawców religii lub denominacji (język, historia z perspektywy Warszawy)

Brak danych.

Język liturgiczny

Sanskryt – w tym języku są zapisane Wedy oraz większość mantr – hymnów i modlitw. Niektóre modlitwy są przekładami mantr lub poezją (zazwyczaj śpiewaną) w języku hindi.

Zasady żywieniowe

Niektóre tradycje i rodziny kapłańskie (np. bramini – cieszący się dużym szacunkiem społecznym) przestrzegają wegetarianizmu. Istnieją regularne posty przestrzegane w różne dni przez wyznawców zależnie od systemu wielbienia.

Najważniejsze święta

Daty kalendarza lunarne (księżycowego) są podane w okresach, kiedy mogą przypadać w kalendarzu gregoriańskim:

- Dzień Republiki (podpisanie konstytucji z 1950) – 26 stycznia
- Maha Śiwaratri (święto dla uhonorowania Śiwy) – czternastego dnia księżycowego miesiąca phalguna (między 2 lutego a 2 marca)
- Holi – zwycięstwo prawdy i oddania dla Boga mimo przeciwności, święto wiosny, święto kolorów, również rocznica pojawienia się inkarnacji Boga Pana Czaitanii – pełnia księżyca pod koniec miesiąca phalguna (między 28 lutego a 28 marca)

- Dzień Niepodległości Indii – 15 sierpnia
- Krysna Dżanmastami – wielkie święto z okazji rocznicy pojawienia się Śri Krysny (Boga, Najwyższej Osoby) – ósmy dzień po pełni księżyca w miesiącu bhadrapada (między 3 sierpnia a 3 września)
- Ganeś Caturthi (święto z okazji pojawienia się na ziemi Boga Ganesi, święto trwa dziesięć dni, z dużym festiwalem kończącym) – czwarty dzień po nowiu, w trakcie miesiąca bhadrapada (między 20 sierpnia a 20 września)
- Durga Pudża (święto bogini Durgi, trwające 5 dni) – szósty dzień po nowiu w miesiącu aświni (między 2 a 30 października)
- Diwali, Lakszmi Pudża (Diwali trwa 3 dni, z których głównym jest dzień połączony ze świętem Lakszmi Pudża. Diwali to święto światła, zwycięstwa dobra nad złem. Lakszmi Pudża to święto dla czci bogini pomyślności Lakszmi) – między 15 października a 15 listopada).

Dni ustawowo wolne od pracy

Polskie ustawodawstwo nie uwzględnia świąt hinduizmu, choć 15 sierpnia (Dzień Niepodległości Indii) pokrywa się z dniem ustawowo wolnym od pracy.

Różnice w stosunku do przedstawicieli różnej płci

Kultura hinduizmu uznaje różnice między płciami i jest przychylna podziałowi ról społecznych. Rolą mężczyzny jest bycie głową rodziny, rolą kobiety jest przede wszystkim bycie matką (nie tylko dla własnych dzieci), i jako taka darzona jest dużym szacunkiem.

Rytuały i wierzenia, które powinni wziąć pod uwagę przedstawiciele służby zdrowia, w tym rytuały dotyczące końca życia

Wyznawcy przestrzegający wegetarianizmu mogą oczekiwać dostosowania diety.

Wyznawcy praktykujący codzienną modlitwę na koralach medytacyjnych dżapa muszą mieć różaniec (korale) przy sobie nawet w szpitalu, a szczególnie w trudnych lub ostatnich chwilach.

Odchodząc z tego ciała, wyznawcy mogą pragnąć widzieć święte obrazy lub mieć przy sobie święte przedmioty. Po śmierci ciała powinny być skropione wodą z Gangesu.

Wszyscy wyznawcy z kręgów hinduizmu pragną, aby ich ciała były skremowane. Tradycyjnie prochy były rozsypywane w świętych miejscach lub rzekach.

Formy zwracania się do osób duchownych

Do duchownych można zwracać się tytułem maharadża, do praktykujących członków rodzin kapłańskich (braminów) pandita lub panditdźi.

Najważniejsze organizacje w Warszawie

Związek Wyznaniowy Hindu Bhavan Mandir w Rzeczypospolitej Polskiej

Świątynia Hindu Bhavan w Wólce Kosowskiej wraz z paroma tysiącami wyznawców lub uczestników

Ruch Hare Kryszna wraz ze świątynią w Mysiadle jest jedną z form kultu dla Hindusów

Organizacje związane z wyznaniem lub ekspansją hinduizmu (lub neohinduizmu):

Fundacja Art of Living wiąże wielu wyznawców hinduizmu z ich duchową praktyką

Radha Swami – ścisły kościół hinduistyczny przekazujący duchowe nauki, zrzesza zarówno Hindusów, jak i Polaków i inne narodowości

Zwolennicy ścieżki Bhakti Marga (w tym Świątynia Lakszmi Narasimha na Grzybowskiej 37A) zrzesza w większości osoby niehinduskiego pochodzenia.

Brahma Kumaris.

Edukacja w Warszawie

Brak własnych placówek.

Kontakt, pod którym można dostać dodatkowe informacje

Związek Wyznaniowy Hindu Bhavan Mandir w Rzeczypospolitej Polskiej
hindubhavanoffice@gmail.com

5 | LUTERANIE

Kościół ewangelicko-augsburski Świętej Trójcy w Warszawie.
Fot. M. Łanowiecki

Wnętrze kościoła Świętej Trójcy w Warszawie.
Fot. M. Łanowiecki

Wyznanie

Ewangelicko-augsburskie.

Opis wyznania

Kościół Ewangelicko-Augsburski w Polsce należy do rodziny Kościołów luterańskich, które powstały na gruncie Reformacji niemieckiej i w konsekwencji wystąpienia ks. dr. Marcina Lutra. Nazwa Kościoła nawiązuje do Ewangelii oraz wyznania wiary Reformacji odczytanego w Augsburgu w 1530 r. przed cesarzem Karolem. Współcześnie Kościół Ewangelicko-Augsburski w Polsce jest największym z kościołów protestanckich. Liczy ponad 60 tys. członków (najwięcej, ok. 47 tys. w województwie śląskim). Dla luteran ważne są reformacyjne zasady:

- Tylko Jezus Chrystus (*solus Christus*) jest Zbawicielem i jedynym pośrednikiem
- Tylko z Bożej łaski przez wiarę (*sola gratia per fidem*) jesteśmy usprawiedliwieni i zbawieni. Ani wiarą, ani uczynkami nie można zasłużyć na zbawienie
- Tylko Pismo Święte (*sola Scriptura*) jest źródłem wiary i życia każdego chrześcijanina
- Tylko Słowo (*solum Verbum*) – Duch Święty budzi wiarę poprzez Słowo Boże głoszone (zwiastowane) w kazaniu i sakramentach

Głową Kościoła jest Jezus Chrystus. Kościół jest wspólnotą świętych (wierzących), w której wiernie zwiastowana jest Ewangelia i zgodnie z nią udzielane są sakramenty. Luteranie nie praktykują kultu świętych i Marii, zachęcają natomiast do naśladowania ich wiary i pobożności. Kościół uznaje dwa sakramenty ustanowione przez Jezusa Chrystusa: Chrzest Święty i Komunię Świętą.

16 października 2021 r. Kościół luterański wprowadził ordynację kobiet na księży. Jest jednym z członków założycieli Światowej Federacji Luterańskiej.

Narodowość wyznawców (grupy narodowe i etniczne w Warszawie)

Polska.

Liczba wyznawców w Warszawie

Ok. 2500 osób (na podstawie rocznych statystyk podawanych do GUS).

Opis narodowości/etniczności wyznawców religii lub denominacji (język, historia z perspektywy Warszawy)

Polacy.

Język liturgiczny

Polski.

Zasady żywieniowe

Brak specyficznych zasad żywieniowych.

Najważniejsze święta

- Wielki Piątek i Wielkanoc – zgodnie z kalendarzem gregoriańskim
- Boże Narodzenie – 25-26 grudnia
- Wniebowstąpienie
- Święto Zesłania Ducha Świętego
- Święto Reformacji – 31 października.

Dni ustawowo wolne od pracy

Na podstawie ustawy z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r., poz. 43) osobom należącym do Kościoła przysługuje prawo zwolnienia od nauki lub pracy w następujące święta ewangelickie niebędące dniami ustawowo wolnymi od pracy:

- Wielki Piątek
- Święto Wniebowstąpienia Chrystusa Pana
- Święto Reformacji – 31 października.

Kulturowe różnice w stosunku do przedstawicieli różnej płci

Brak różnic.

Rytuały i wierzenia, które powinni wziąć pod uwagę przedstawiciele służby zdrowia, w tym rytuały dotyczące końca życia

Możliwość kontaktu z duchownym.

Formy zwracania się do osób duchownych

Ksiądz, diakon, biskup.

Najważniejsze organizacje w Warszawie:

Kościół Ewangelicko-Augsburski, siedziba władz zwierzchnich, ul. Miodowa 21, luteranie.pl

Parafia Ewangelicko-Augsburska Świętej Trójcy w Warszawie, ul. Kredytowa 4, trojca.waw.pl

Parafia Ewangelicko-Augsburska Wniebowstąpienia Pańskiego, ul. Puławska 2A, pulawska.luteranie.pl.

Edukacja w Warszawie:

Przy dwóch parafiach luterańskich działają punkty katechetyczne, gdzie prowadzone są lekcje religii, lekcje confirmacyjne oraz spotkania młodzieży. Ponadto Ewangelickie Towarzystwo Oświatowe prowadzi Niepubliczne Przedszkole Szkrabki oraz Szkołę Podstawową im. Samuela Bogumiła Lindego, ul. Rosoła 10, linde.waw.pl.

Kontakt, pod którym można dostać dodatkowe informacje:

rzecznik@luteranie.pl
bik@luteranie.pl

Kontakt, pod którym można dostać wsparcie duchowe

Najlepiej skontaktować się z duszpasterzami, którzy służą w dwóch warszawskich parafiach:
ks. Piotr Gaś, tel. 603 112 601
ks. Małgorzata Gaś, tel. 603 184 653
ks. Dariusz Chwastek, tel. 22 849 77 05.

6 | MUZUŁMANIE

Muzułmański Cmentarz Tatarski
sala modlitwy, Warszawa.
Fot. Barbara Pawlic-Miśkiewicz

Ośrodek Kultury Muzułmańskiej.
Fot. Andrzej Błaszczak

Wyznanie

Muzułmańskie.

Opis wyznania

Muzułmanie są wyznawcami islamu. Nazwa ta oznacza całkowite podporządkowanie się Bogu. Islam opiera się na pięciu filarach:

1. Wyznanie wiary: Nie ma Boga prócz Allaha (Allacha), a Muhammad (Mahomet) jest Jego wysłannikiem.

Obowiązkiem każdego muzułmanina jest wiara w jedyne Boga, Stworzyciela, który nazywa się Allah oraz podążanie za przykładem Proroka Muhammada, który rozpoczął swoją misję proroczą w 610 r. n.e., kiedy objawił mu się anioł Dżibril (Gabriel), przekazując mu pierwsze Boże objawienie. Objawienia trwały przez kolejne 23 lata i zostały spisane, tworząc Świętą Księgę muzułmanów – Koran.

2. Pięciokrotna, codzienna modlitwa o określonych porach: o świcie, w południe, po południu, po zachodzie słońca, w nocy.

3. Zakat – przekazanie jałmużny.

4. Post w miesiącu ramadan, polegający na powstrzymaniu się od świtu do zachodu słońca od jedzenia, picia i kontaktów seksualnych.

5. Pielgrzymka do Mekki, przynajmniej raz w życiu, dla tych którzy mają możliwości.

Filarami wiary muzułmanów są wiara w Boga, aniołów, proroków (od Adama do Jezusa, ostatnim był Muhammad), święte księgi (Tora, Ewangelia, psalmy i ostatnia – Koran), Dzień Sądu Ostatecznego, przeznaczenie.

Narodowość wyznawców (grupy narodowe i etniczne w Warszawie)

Mniejszość etniczna: tatarska.

Narodowości: turecka, arabska, hinduska, czeczeńska, pakistańska, indonezyjska, malezyjska, kirgiska, uzbecka, tadżycka, kazaska, sudańska, egipska, algierska, marokańska.

Liczba wyznawców w Warszawie

Ok 20–25 tys.

Opis narodowości/etniczności wyznawców religii lub denominacji (język, historia z perspektywy Warszawy)

Początki kolonii muzułmańskiej w Warszawie sięgają pierwszej połowy XIX w. Składała się ona z wojskowych, kupców i urzędników pochodzących z narodów muzułmańskich Cesarstwa Rosyjskiego. Założono wówczas dwa cmentarze, służące głównie potrzebom wojska – przy ul. Młynarskiej w 1839 r. i przy ul. Tatarskiej w 1868 r., oba czynne do dziś. Tatarzy polscy zaczęli osiedlać się sporadycznie od drugiej połowy XIX w. Liczba muzułmanów w Warszawie wzrosła w okresie międzywojennym, po osiedleniu się tu emigrantów z Powołża, Kaukazu i Krymu. Obecnie zdecydowana większość muzułmanów to cudzoziemcy, mieszkający w Warszawie czasowo.

Język liturgiczny

Modlitwy odbywają się w języku arabskim. Natomiast kazania w języku narodowości, która przychodzi do meczetu, zazwyczaj polski, arabski, turecki, angielski.

Zasady żywieniowe

Zakaz spożywania alkoholu i wieprzowiny, w tym również żelatyny i wszelkich pochodnych ze świni. Duża część muzułmanów przestrzega zasady, że mięso musi pochodzić z uboju rytualnego halal.

Najważniejsze święta

Rok muzułmański, czyli księżycowy, jest o 10–11 dni krótszy od słonecznego, dlatego też święta muzułmańskie nie mają stałego miejsca w kalendarzu gregoriańskim. W ciągu roku muzułmanie obchodzą dwa najważniejsze święta. Są to:

- Eid al-Fitr (Ramadan Bajram) – trzydniowe święto na zakończenie postu w miesiącu ramadan.
- Eid al-Adha (Kurban Bajram) – czterodniowe święto ofiarowania kończące hadżdż, doroczną pielgrzymkę do Mekki. Ofiara składana ze zwierzęcia symbolizuje akt posłuszeństwa proroka Abrahama wobec nakazu Boga – złożenia w ofierze syna, Izmaela. Mięso rozdawane jest wszystkim muzułmanom, w szczególności potrzebującym.
- Dla muzułmanów ważne są również: Dzień Aszura – dziesiąty dzień miesiąca muharram, wg kalendarza muzułmańskiego, upamiętniający uratowanie przez Boga proroka Mojżesza i ludu izraelskiego przed ścigającym ich faraonem poprzez rozstąpienie się Morza Czerwonego. Jest to dla muzułmanów czas postu, jednak nie jest on obowiązkowy jak w miesiącu ramadan.
- Małlid (Miełlud, Maulid) – dzień upamiętniający narodziny proroka Muhammada.

Dni wolne od pracy

Brak ustawowo dni wolnych od pracy.

Różnice w stosunku do przedstawicieli różnej płci

Kobiety muzułmanki w domu, w swoim prywatnym życiu, przebywają z innymi kobietami lub mężczyznami będącymi jej „mahram”. „Mahram” oznacza osoby spokrewnione ze sobą w sposób zabraniający im zawarcia związku małżeńskiego. Pokrewieństwo to wynika z więzów krwi, karmienia dzieci piersią lub więzów małżeńskich. „Mahramem” dla kobiety są: ojciec, dziadek, syn, wnuk, brat, wuj lub stryj (brat taty lub mamy), teść, zięć, przybrany syn, brat mleczny. Tylko im może ukazywać te części swojego ciała, które są widoczne podczas wykonywania prac domowych. Wychodząc z domu lub będąc w towarzystwie nie „mahrama” kobieta musi zakryć całe ciało i włosy oprócz dłoni i twarzy. Islam zakazuje parze nie będącej w związku małżeńskim być ze sobą sam

na sam w odosobnieniu. Przy czym nie czyni się różnicy pomiędzy kobietami-muzułmankami i niemuzułmankami.

Rytuály i wierzenia, które powinni wziąć pod uwagę przedstawiciele służby zdrowia, w tym rytuály dotyczące końca życia

Dieta bezwieprzowa, bądź wegetariańska.

W kontakcie z kobietami muzułmankami, znacznym ułatwieniem dla obu stron jest sytuacja, w której przedstawicielem służby zdrowia, czy służb socjalnych, jest inna kobieta, nawet jeśli sama nie jest muzułmanką. Jeżeli przedstawicielem służby zdrowia jest mężczyzna, muzułmance może towarzyszyć jej mąż. Wypisując recepty należy unikać leków zawierających alkohol etylowy lub żelatynę wieprzową.

W przypadku zgonu, ręce zmarłego należy ułożyć wzdłuż ciała, które będzie potem obmyte przez przedstawicieli społeczności. Zakazana jest kremacja zwłok. Nie można przeprowadzić sekcji zwłok bez zgody najbliższych i wykonywana jest tylko w bardzo szczególnych przypadkach.

Formy zwracania się do osób duchownych

W odniesieniu do muftiego: Ekscelencjo mufti
W odniesieniu do imama: Imamie (Panie Imamie)

Najważniejsze organizacje w Warszawie

Muzułmański Związek Religijny
w Rzeczypospolitej Polskiej
(siedziba główna w Białymstoku ul. Piastowska 13F),
mzr.pl

Sala modlitwy przy Muzułmańskim Cmentarzu
Tatarskim: ul. Tatarska 8

Muzułmańska Gmina Wyznaniowa MZR w RP
Warszawa-Fatih, ul. Jasna 4, 05-090 Raszyn

Muzułmańska Gmina Wyznaniowa MZR w RP
Warszawa Kaukaz, ul. Bodycha 41,
05-816 Opacz-Kolonia

Ośrodek Kultury Muzułmańskiej, ul. Bohaterów
Września 23 (miejsce administrowane przez Ligę
Muzułmańską w RP),
okmwarszawa.pl.

Edukacja w Warszawie

Lekcje religii muzułmańskiej odbywają się
w poszczególnych centrach muzułmańskich m.in.:
- Sala modlitwy w Warszawie przy Muzułmańskim
Cmentarzu Tatarskim, ul. Tatarska 8
- Centrum Kultury Islamu, ul. Jasna 4, 05-090 Raszyn,
- Centrum Kultury Islamu, ul. Wiertnicza 103
- Kaukaskie Centrum Religii i Kultury
ul. Bodycha 41, Opacz-Kolonia
- Ośrodek Kultury Muzułmańskiej, ul. Bohaterów
Września 23 (miejsce administrowane przez
Ligę Muzułmańską w RP).

Kontakt, pod którym można dostać dodatkowe informacje

Muzułmański Związek Religijny
w Rzeczypospolitej Polskiej, ul. Piastowska 13F,
15-207 Białystok
mzr@mzr.pl, www.mzr.pl
tel. kom. +48 605 612 137, tel. +48 85 732 40
23tatarska@mzr.pl
tel. kom. +48 884 004 305

Ośrodek Kultury Muzułmańskiej, ul. Bohaterów
Września 23 (miejsce administrowane przez Ligę
Muzułmańską w RP)
tel. +48 22 636 72 46,
okm.warszawa@gmail.com

Kontakt, pod którym można dostać wsparcie duchowe

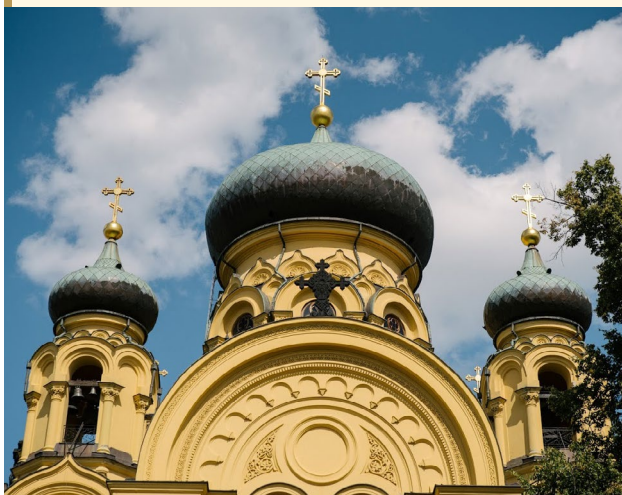
Osoby duchowne pracują jedynie w meczetach.
Jeżeli jest taka potrzeba, mogą pełnić
posługę na życzenie w szpitalach, więzieniach,
bądź innych ośrodkach.

7 | PRAWOSŁAWNI

Obchody jubileuszu katedry na Pradze.
Fot. Łukasz Troc

Katedra Metropolitalna Św. Marii Magdaleny.
Fot. Łukasz Troc

Wyznanie

Prawosławni.

Opis wyznania

Prawosławni to chrześcijanie wyznający wiarę w jednego Boga w Trzech Osobach i wcielenie Syna Bożego Jezusa Chrystusa. Czczą Maryję jako Bogurodnicę (bez dogmatów niepokalanego poczęcia i wniebowzięcia). Uznają kult świętych i wstawiennictwo żywych za zmarłych. W swym nauczaniu prawosławie opiera się na Piśmie Świętym oraz postanowieniach pierwszych soborów powszechnych i 10 lokalnych.

Prawosławie stanowi rodzinę 15 niezależnych kościołów krajowych. W spisie (dyptyku) tych Kościołów na pierwszym miejscu jest Konstantynopol, który sprawuje honorowe zwierzchnictwo, a Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny (PAKP) na dwunastym miejscu. Każdy Kościół w swych decyzjach wewnętrznych jest niezależny od zewnętrznej władzy – decyzje podejmuje krajowy Sobór Biskupów (PAKP posiada 6 diecezji). Decyzje ogólnoprawosławne są podejmowane zbiorowo przez zwierzchników lokalnych kościołów krajowych.

PAKP uczestniczy w ruchu ekumenicznym – jest członkiem Polskiej Rady Ekumenicznej, Światowej Rady Kościołów, prowadzi dialog z Kościołem Rzymskokatolickim. Podejmuje ożywioną działalność socjalną i charytatywną (domy opieki, świetlice specjalistyczne, fundacje i ośrodki miłosierdzia).

Narodowość wyznawców (grupy narodowe i etniczne w Warszawie)

Narodowościowo wśród wyznawców prawosławia w Warszawie dominują Polacy, a następnie Ukraińcy. W pozostałej kolejności: Białorusini, Bułgarzy, Grecy, Gruzini, Serbowie, Rosjanie, Rumuni, Cypryjczycy, Kazachowie, Ormianie i Romowie.

Liczba wyznawców w Warszawie

Liczba wyznawców jest trudna do określenia i jest zmienna. W okresie takich świąt jak Boże Narodzenie czy Wielkanoc, kiedy to studenci i osoby migrujące zarobkowo wracają w rodzinne strony, w Warszawie pozostaje ok. 5 tys. wiernych. W okresie kiedy wszystkie te osoby są w stolicy, liczba ta może wzrastać nawet dziesięciokrotnie.

W szacunkowych danych nie uwzględnia się tej części ukraińskiej emigracji, która odwiedza świątynię 1–2 razy do roku, stanowiąc dodatkowe 50 tys. wiernych.

Opis narodowości/etniczności wyznawców (język, historia z perspektywy Warszawy)

Skład narodowościowy wyznawców prawosławia w Warszawie zawsze był różnorodny. W czasach Rzeczypospolitej Obojga Narodów odzwierciedlał on skład narodowościowy całego państwa. W okresie zaborów nastąpił znaczny wzrost liczby Rosjan, ale nie dominację. W XIX w. przybyli też Grecy i Bułgarzy prześladowani przez Turcję na Bałkanach. Po 1918 r., a szczególnie po rewolucji październikowej, wzrosła liczba Rosjan, Białorusinów, Ukraińców, Gruzinów. Kolejna zmiana miała miejsce po korekcie granic po II wojnie światowej i związanymi z nią przesiedleniami ludności. W Warszawie przybyło wielu Białorusinów i Ukraińców oraz tzw. tutejszych (ludność ze wschodniego pogranicza nie deklarująca ścisłego przywiązania do żadnej z narodowości, ale do zamieszkiwanego terenu wschodniej Polski).

W XXI w. znacznie wzrosła emigracja z Ukrainy, co wyniosło tę narodowość na drugie miejsce wśród wiernych prawosławnych Warszawy.

Język liturgiczny

Narodowościowa różnorodność wiernych powoduje, że językami liturgicznymi są: język

starocerkiewno-słowiański, polski, grecki i rumuński.

Kazania głoszone są w językach: polskim, rosyjskim, ukraińskim, białoruskim, greckim i rumuńskim.

Zasady żywieniowe

Nie ma szczególnych wymogów, występują jednak liczne posty, w tym w każdą środę i piątek.

Najważniejsze święta

- Wielkanoc – święto z ruchomą datą (zazwyczaj przelotem marca, kwietnia lub maja)
- Wniebowstąpienie Pańskie – 40 dni po Wielkanocy
- Pięćdziesiątnica – 50 dni po Wielkanocy
- Wjazd Pański do Jerozolimy – tydzień przed Wielkanocą
- Boże Narodzenie – 7 stycznia
- Objawienie Pańskie (katolickie: Trzech Królów) – 19 stycznia
- Spotkanie Pańskie – 14 lutego
- Zwiastowanie Przenajświętszej Bogurodzicy – 7 kwietnia
- Przemienienie Pańskie – 19 sierpnia
- Zaśnięcie Bogurodzicy – 28 sierpnia
- Narodziny Bogurodzicy – 21 września
- Podwyższenie Krzyża Pańskiego – 27 września
- Ofiarowanie Bogurodzicy – 4 grudnia.

Dni ustawowo wolne od pracy

Dni świąteczne wolne od pracy i zasady na jakich przysługują reguluje Ustawa o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego z 4 lipca 1991 r. paragraf 14 punkty 1, 2 i 3.

7 stycznia – pierwszy dzień Bożego Narodzenia
8 stycznia – drugi dzień Bożego Narodzenia

19 stycznia – Chrzest Pański
7 kwietnia – Zwiastowanie Najświętszej Maryi Panny
drugi dzień Wielkiej Nocy
19 sierpnia – Przemienienie Pańskie
28 sierpnia – Zaśnięcie Najświętszej Maryi Panny.

Wiernym przysługuje zwolnienie od pracy lub nauki bez prawa do wynagrodzenia, jeżeli święta te nie są dniami ustawowo wolnymi od pracy.

Różnice w stosunku do przedstawicieli różnej płci

Kobiety – nie wchodzi do ołtarza prawosławnej świątyni; nie mogą zostać księżmi.

Mężczyźni – stoją w świątyni z odkrytą głową (nawet żołnierze).

Wszyscy – w świątyni obowiązuje skromny strój; jest zakaz używania telefonów komórkowych i aparatów z fleszem; wyznawcy innych wyznań chrześcijańskich i religii nie wchodzi do ołtarza prawosławnej świątyni.

Rytuały i wierzenia, które powinni wziąć pod uwagę przedstawiciele służby zdrowia, w tym rytuały dotyczące końca życia

Prawosławni mają prawo do własnego kapłana/kapelana, zapewnia ich każda parafia w danym mieście (jeśli szpital nie posiada własnego kapelana prawosławnego). Prawosławni nie przyjmują Eucharystii (Komunii Świętej) oraz Sakramentu św. Olejów (tzw. ostatnie namaszczenie) od kapłanów innych wyznań nawet przy zagrożeniu życia.

Przygotowaniem do pochówku (obmycie, ubranie itp.) zmarłego duchownego prawosławnego zajmują się duchowni z najbliższej powiadomionej parafii.

Formy zwracania się do osób duchownych

- Zwierzchnik Kościoła:
– oficjalny tytuł: Jego Eminencja Wielce Błogosławiony (imię) Metropolita Warszawski i całej Polski
– zwyczajowo: eminencja, ksiądz metropolita
- Biskupi i Arcybiskupi:
– oficjalny tytuł: Jego Ekscelencja Najprzewielebniejszy (imię) Biskup/ Arcybiskup (nazwa diecezji)
– zwyczajowo: ekscelencja, ksiądz biskup/ arcybiskup
- Ksiądz (białe czyli żonate duchowieństwo):
– zwyczajowo: ksiądz, ksiądz prawosławny.

Duchowni mają też tytuły wynikające z dodatkowych obowiązków lub umiejscowienia w hierarchii kościelnej, np.:

- ksiądz mitrat (zasłużony duchowny z prawem noszenia na nabożeństwach ozdobnego nakrycia głowy – mitry)
 - protojerej – starszy duchowny
 - ksiądz proboszcz
 - wikariusz.
- Ksiądz stanu zakonnego:
– zwyczajowo: ojciec
– w kontaktach nieoficjalnych: mnich, hieromnich
 - Duchowni zakonni, ze względu na sprawowaną funkcję mogą mieć dodatkowe tytuły:
– przełożony klasztoru: ksiądz przeor, archimandryta
– starszy duchowny: igumen
 - Diakon: ksiądz diakon.

Przestarzałą formą o zabarwieniu pejoratywnym jest określenie: pop. W Polsce jest obraźliwą, podobnie jak klecha.

Najważniejsze organizacje w Warszawie

Kancelaria Warszawskiej Metropolii Prawosławnej,
Al. Solidarności 52, tel. 22 619 08 86

Parafia św. Marii Magdaleny, Al. Solidarności 52,
tel. 22 619 84 67

Parafia św. Jana Klimaka, ul. Wolska 138/140,
tel. 22 836 68 16

Parafia Mądrości Bożej, ul. Puławska 568,
tel. 534 107 280

Parafia Wojskowa św. Bazylego Martysza,
ul. Hynka 2, tel. 261 847 706

Kaplica św. Grzegorza Peradze, ul. Lelechowska 5,
tel. 790 505 636

Kaplica Akademicka św. Trójcy, ul. Podwale 5,
kontakt za pośrednictwem Parafii św. Marii
Magdaleny

Prawosławny Ordynariat Wojska Polskiego,
ul. Żwirki i Wigury 9/13, tel. 261 848 752

Prawosławne Seminarium Duchowne,
ul. Paryska 27, tel. 22 617 83 48

Chrześcijańska Akademia Teologiczna,
ul. Broniewskiego 48, tel. 22 831 95 97

Centrum Kultury Prawosławnej
i Muzeum Warszawskiej Metropolii,
ul. Cyryla i Metodego 4, tel. 22 619 24 20

Komisja Opieki nad Zabytkami,
Al. Solidarności 52, tel. 692 412 732

Prawosławny Ośrodek Miłosierdzia
ELEOS Diecezji Warszawsko-Bielskiej,
Al. Solidarności 52, tel. 668 451 834

ELEOS Prawosławny Metropolitalny
Ośrodek Miłosierdzia, Al. Solidarności 52,
tel. 517 346 585

Prawosławny Dom Opieki Społecznej Betania,
Pomieczówek, wieś Stanisławowo 20,
tel. 22 785 40 62

Duszpasterstwo Osób Głuchych
i Niedosłyszących, ul. Wolska 138/140,
tel. 22 836 68 16

Prawosławne Duszpasterstwo Dzieci i Młodzieży
z Rodzin Patologicznych, ul. Wolska 138/140,
tel. 22 836 68 16

Stowarzyszenie Bractwo św. Cyryla i Metodego,
Al. Solidarności 52, tel. 793 641 054

Stowarzyszenie Wierni Tradycji Pokoleń,
ul. Wolska 138/140, tel. 782 611 130

Kościelny Inspektor Ochrony Danych
Osobowych, Al. Solidarności 52, kiodo@
orthodox.pl

Edukacja w Warszawie:

Prawosławne Seminarium Duchowne,
ul. Paryska 27, psd.edu.pl

Chrześcijańska Akademia Teologiczna,
ul. Broniewskiego 48, chat.edu.p

Przy parafiach Punkty Katechetyczne dla dzieci
i młodzieży (parafie: św. Marii Magdaleny,
św. Jana Klimaka, Mądrości Bożej)

Przy parafiach oraz w Centrum Kultury
Prawosławnej, (ul. św. Cyryla i Metodego 4,
ckp.warszawa.pl) prowadzone są cykliczne
spotkania, prelekcje, wystawy i tym podobne
inicjatywy edukacyjne;

Kontakt pod którym można dostać dodatkowe informacje

Kancelaria Warszawskiej Metropolii
Prawosławnej, tel. 22 619 08 86
Poszczególne parafie (dane powyżej).

Kontakt, pod którym można dostać wsparcie duchowe

Sprawami duszpasterskimi zajmuje się każda
z ww. parafii i organizacji. Do parafii i kaplic
zwracamy się w pierwszej kolejności
(dane teleadresowe jak wyżej).

Dodatkowo:

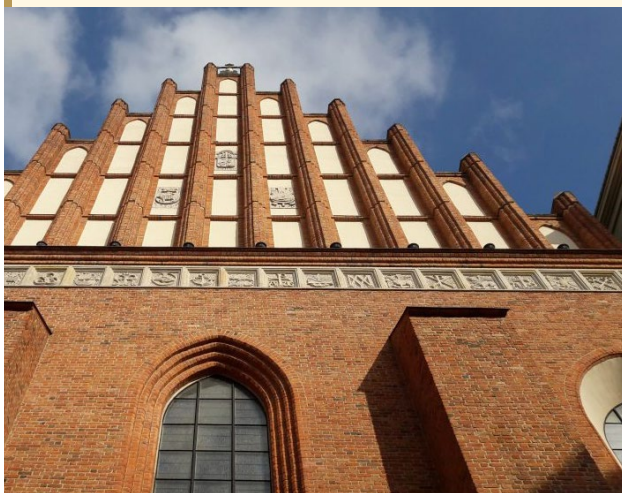
- Obsługa wiernych w jęz. rumuńskim:
ks. Piotr Kosiński (kontakt za pośrednictwem Parafii św. Jana Klimaka) i ks. Tomasz Stempa (kontakt za pośrednictwem Prawosławnego Seminarium Duchownego)
- Obsługa wiernych w jęz. greckim:
ks. Adam Magruk (kontakt za pośrednictwem Parafii Mądrości Bożej), ks. Sawa Syczewski (kontakt za pośrednictwem Kaplicy św. Grzegorza Peradze – tel. 790 505 636)
- Obsługa wiernych w jęz. białoruskim:
ks. Andrzej Baczyński (kontakt za pośrednictwem Parafii św. Marii Magdaleny)
- Obsługa wiernych w jęz. ukraińskim:
ks. Mirosław Lewczak i ks. Andrzej Lewczak (kontakt za pośrednictwem Parafii św. Marii Magdaleny)
- Obsługa wiernych w jęz. francuskim:
ks. Henryk Paprocki (kontakt za pośrednictwem Kaplicy św. Grzegorza Peradze – tel. 790 505 636)
- Obsługa wiernych w jęz. angielskim:
ks. Andrzej Lewczak (kontakt za pośrednictwem Parafii św. Marii Magdaleny), ks. Joel Henderson (kontakt za pośrednictwem Parafii św. Marii Magdaleny)
- Obsługa wiernych w jęz. niemieckim:
ks. Jerzy Tofiluk (kontakt za pośrednictwem Prawosławnego Seminarium Duchownego), ks. Arkadiusz Aleksiejuk (kontakt za pośrednictwem Kaplicy św. Grzegorza Peradze – tel. 603 037 770, ks. Michał Dmitruk (kontakt za pośrednictwem Polskiej Rady Ekumenicznej – tel. 22 849 96 79)
- Problemy psychologiczne: ks. Arkadiusz Aleksiejuk (kontakt za pośrednictwem Kaplicy św. Grzegorza Peradze – tel. 603 037 770)
- Duszpasterze w szpitalach:
– wolski zakaźny: ks. Dawid Romanowicz (kontakt za pośrednictwem Parafii św. Jana Klimaka);
– praski Przemienienia Pańskiego: ks. Doroteusz Sawicki (kontakt za pośrednictwem Parafii św. Marii Magdaleny);
– wojskowe: tel. 261 848 752
– każdy inny – obsługuje parafia w pobliżu danego szpitala
- Osoby aresztowane i skazane: ks. Andrzej Lewczak, ks. Mirosław Lewczak, ks. Łukasz Koleda (kontakt za pośrednictwem Parafii św. Marii Magdaleny)
- wojskowi, policjanci i inne służby mundurowe, uchodźcy i podopieczni ośrodków zamkniętych: Prawosławny Ordynariat Wojska Polskiego, tel. 261 848 752, 261 847 706;
- osoby głuche i niedosłyszące:
ks. Adam Misijuk (kontakt za pośrednictwem Parafii św. Jana Klimaka),
ks. Andrzej Baczyński (kontakt za pośrednictwem Parafii św. Marii Magdaleny).

8 | RZYMSCY KATOLICY

Bazylika katedralna Świętych Michała i Floriana.
Fot. Maciej Rolkowski

**Bazylika Archikatedralna w Warszawie
pw. Męczeństwa św. Jana Chrzciciela**
Fot. Archiwum Archidiecezji Warszawskiej

Wyznanie

Rzymskokatolickie.

Opis wyznania

Wyznawcy wierzą w Jezusa Chrystusa, który jest prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem, Zbawcą ludzi, który umarł za ich grzechy i zmartwychwstał. Jest On jednorodnym Synem Bożym, który żyje i działa w Kościele i świecie mocą Ducha Świętego. Bóg Ojciec, Jezus Chrystus i Duch Święty to jeden Bóg w Trzech Osobach. Źródłem objawienia w Kościele jest Pismo Święte: Stary i Nowy Testament oraz Tradycja.

W Kościele istnieje kult świętych, szczególnie czczona jest Maryja – Matka Boża jako Orędowniczka i Pośredniczka łask.

Głównym zadaniem Kościoła jest głoszenie Chrystusa światu i udzielanie sakramentów.

Do Kościoła katolickiego należą wszyscy ochrzczeni w nim i przyjmujący jego wiarę. Niektórzy z nich są powołani do specjalnych zadań jako duchowni (biskupi, kapłani, diakoni). Kapłanami są mężczyźni, obowiązuje ich celibat.

Władza w Kościele należy do kolegium biskupów z papieżem jako głową, a lokalnie do biskupa diecezjalnego.

Narodowość wyznawców (grupy narodowe i etniczne w Warszawie)

Wierni to Polacy oraz obcokrajowcy ochrzczeni w Kościele rzymskokatolickim. Istnieje duszpasterstwo w językach: angielskim, francuskim, hiszpańskim, koreańskim, łańskim, niemieckim, węgierskim, wietnamskim, chińskim, włoskim.

W Warszawie istnieje także parafia ormiańskokatolicka oraz cztery parafie Kościoła Greckokatolickiego.

Liczba wyznawców w Warszawie

Wisła jest granicą dwóch kościelnych jednostek administracyjnych na terytorium Warszawy: archidiecezji warszawskiej i diecezji warszawsko-praskiej. W Warszawie znajduje się ok. 200 parafii, do których należy niemal półtora miliona mieszkańców miasta. Regularnie praktykuje ok. 30% tutejszych wiernych.

Opis narodowości/etniczności wyznawców religii lub denominacji (język, populacja w Warszawie, historia z perspektywy Warszawy)

Wyznawcy rzymskokatolicy mieszkają w Warszawie od początku historii miasta. Większość stanowią Polacy, ale w kwestii przynależności do Kościoła rzymskokatolickiego nie istnieją bariery narodowościowe ani kulturowe.

Język liturgiczny

Polski lub narodowy poszczególnych grup – wg zatwierdzonych przez Stolicę Apostolską ksiąg liturgicznych.

Zasady żywieniowe

Wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych obowiązuje w piątki (post jakościowy). Post ścisły (ilościowy i jakościowy) katolicy powinni zachowywać w Środę Popielcową i Wielki Piątek.

Najważniejsze święta:

Uroczystości, tzw. święta nakazane (chronologicznie):

- Świętej Bożej Rodzicielki Maryi (1 stycznia)
- Objawienie Pańskie – Święto Trzech Króli – (6 stycznia)
- Zmartwychwstanie Pańskie (Wielkanoc) – święto ruchome (pomiędzy 22 marca a 25 kwietnia)
- Wniebowstąpienie Pańskie – święto ruchome (VII Niedziela Wielkanocna)
- Zesłanie Ducha Świętego – święto ruchome (50 dni po Niedzieli Zmartwychwstania)
- Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa – Boże Ciało – święto ruchome (60 dni po Niedzieli Zmartwychwstania)
- Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny – Matki Boskiej Zielnej (15 sierpnia)
- Wszystkich Świętych (1 listopada)
- Boże Narodzenie (25 grudnia).

Dni ustawowo wolne od pracy

Pokrywają się ze świętami państwowymi.

Różnice w stosunku do przedstawicieli różnej płci

W Kościele rzymskokatolickim nie ma święceń kapłańskich kobiet.

Rytuály i wierzenia, które powinni wziąć pod uwagę przedstawiciele służby zdrowia, w tym rytuały dotyczące końca życia

Szacunek dla życia od poczęcia do naturalnej śmierci. Dzieci zmarłe w pierwszych tygodniach życia w łonie matki, na życzenie rodziców, mają

prawo do katolickiego pochówku. Wrażliwość na godność ciała ludzkiego po śmierci. Każdy szpital ma kapelana i prowadzone jest duszpasterstwo szpitalne.

Formy zwracania się do osób duchownych

- do biskupa: Księżę Biskupie/Arcybiskupie lub Ekscelencjo (forma w sytuacjach oficjalnych i korespondencji)
- do kardynała: Księżę Kardynale lub Eminencjo (jw.)
- do księdza diecezjalnego (prezbitera i diakona): Księżę
- do kapłana-zakonnika: Ojczy
- do sióstr zakonnych: Siostry.

Najważniejsze organizacje w Warszawie

Kuria Metropolitalna Warszawska
ul. Miodowa 17/19, archwwa.pl

Kuria Diecezji Warszawsko-Praskiej
ul. Floriańska 2, diecezja.waw.pl

Caritas Archidiecezji Warszawskiej
ul. Krakowskie Przedmieście 62, caritasaw.pl

Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej
ul. Kawęczyńska 49, cdwp.caritas.pl

Edukacja w Warszawie

W przedszkolach i szkołach na wszystkich etapach edukacyjnych prowadzone są lekcje religii rzymskokatolickiej (na podstawie deklaracji o woli udziału wyrażonej przez rodziców lub pełnoletniego ucznia).

W Warszawie znajduje się 29 szkół katolickich (w podwarszawskich miejscowościach jest ich 15), w większości prowadzonych przez zgromadzenia zakonne. Dane teleadresowe znajdują się na stronie rsk.edu.pl

Szkolnictwo wyższe: w stolicy kandydaci do stanu duchownego kształcą się w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym, Archidiecezjalnym Seminarium Misyjnym „Redemptoris Mater” oraz Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Warszawsko-Praskiej.

Studia teologiczne, także z możliwością otrzymania przygotowania pedagogiczno-katechetycznego, odbywają się na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego i w Akademii Katolickiej w Warszawie.

Kontakt, pod którym można dostać dodatkowe informacje

Kuria Metropolitalna Warszawska Biuro Prasowe
ul. Miodowa 17/19, 00-246 Warszawa,
tel. + 48 22 531 72 73,
e-mail: biuroprasowe@archwwa.pl
rzecznik@archwwa.pl

Kuria Diecezji Warszawsko-Praskiej
ul. Floriańska 2a, 03-707 Warszawa,
tel. 22 518 15 00,
e-mail: kuria@diecezja.waw.pl

Krajowe Duszpasterstwo Służby Zdrowia
www.kdsz.pl,
e-mail: duszpasterstwowz@wp.pl

9 | SIKHOWIE

**Uroczystość w gurudwarze Singh Sabha.
Fot. archiwum Związku Wyznaniowego Singh
Sabha Gurudwara w RP**

**Spotkanie społeczności w gurudwarze Singh Sabha.
Fot. archiwum Związku Wyznaniowego Singh
Sabha Gurudwara w RP**

Wyznanie

Sikhizm.

Opis wyznania

Słowo sikh oznacza ucznia, który wierzy w jednego Boga i nauki dziesięciu guru (nauczycieli) zawarte w Guru Granth Sahib – świętej księdze sikhów. Uczniowie przechodzą ceremonię inicjacji – amrit.

Założycielem sikhizmu jest Guru Nanak, który urodził się w 1469 r. w miejscowości Talwandi, obecnie nazywanej Nankana Sahib, w pobliżu miasta Lahore na terenie dzisiejszego Pakistanu. Życiorysy Guru Nanaka jak i jego dziewięciu następców stanowią dla wyznawców sikhizmu przykład łączenia głębokiego życia duchowego z aktywną działalnością świecką.

Dziesiąty i ostatni guru – Guru Gobind Singh (1666–1708) zainicjował w 1699 r. ceremonię amrit (odpowiednik chrztu), nadając w ten sposób sikhom wyróżniającą ich identyfikację. Pierwszych pięciu ochrzczonych sikhów zostało nazwanych Pandz Pjare (Pięciu Ukochanych Boga). Następnie to oni poddali tej ceremonii swojego Guru. Według wyznawców, pierwszy raz w historii ludzkości to uczniowie ochrztili swojego mistrza. Na krótko przed odejściem, dziesiąty guru nakazał, aby słowa świętej księgi Guru Granth Sahib były dla wyznawców ostatecznym autorytetem.

Świętą księgę sikhów – Guru Granth Sahib – skompilował i wydał piąty guru – Guru Ardżun Dev w 1604 r.

Guru Ardżun Dev zbudował także w indyjskim mieście Amritsar znaną na całym świecie świątynię (gurudwara) Darbar Sahib, popularnie zwaną Złotą Świątynią. Jest ona głównym miejscem kultu i sanktuarium wyznawców sikhizmu w Indiach.

Narodowość wyznawców (grupy narodowe i etniczne w Warszawie)

Indusi/hindusi.

Liczba wyznawców w Warszawie

Ok. 1200 osób.

Opis narodowości/etniczności wyznawców religii lub denominacji (język, historia z perspektywy Warszawy)

Indusi/hindusi posługujący się językiem hindi
oraz pendżabi.

Język liturgiczny

Język pendżabi.

Zasady żywienia

Dieta wegetariańska.

Najważniejsze święta

Urodziny Guru Nanak Dev – święto ruchome,
obchodzone między wrześniem a listopadem.

Dni wolne od pracy

Brak dni ustawowo wolnych od pracy.

Różnice w stosunku do przedstawicieli różnej płci

Wiara sikhijka uznaje kobiety jako równe
mężczyznom, a Boga definiuje jako neutralnego
płciowo. To jedna z niewielu religii świata,

które to czynią. W gurdwara lub w społeczności
sikhijskiej nie ma żadnej czynności, która
jest dozwolona dla mężczyzny, ale nie jest
dozwolona dla kobiety.

Rytuały i wierzenia, które powinni wziąć pod uwagę przedstawiciele służby zdrowia, w tym rytuały dotyczące końca życia

Kremacja ciała, tradycyjnie prochy są
rozsypane w rzece Ganges.

Formy zwracania się do osób duchownych

Granthi.

Najważniejsze organizacje w Warszawie

Związek Wyznaniowy Singh Sabha Gurudwara
w Rzeczypospolitej Polskiej, ul. Na Skraju 56.

Edukacja w Warszawie

Brak ośrodków edukacyjnych w Warszawie.

Kontakt, pod którym można dostać dodatkowe informacje

Związek Wyznaniowy Singh Sabha Gurudwara
w Rzeczypospolitej Polskiej, ul. Na Skraju 56,
tel. 602 666 666.

Kontakt, pod którym można dostać wsparcie duchowe

Związek Wyznaniowy Singh Sabha Gurudwara
w Rzeczypospolitej Polskiej, ul. Na Skraju 56,
tel. 602 666 666.

Synagoga im. Nożyków w Warszawie.
Fot. Archiwum Gminy Wyznaniowej Żydowskiej
w Warszawie

Synagoga im. Nożyków, wewnątrz.
Fot. Archiwum Gminy Wyznaniowej Żydowskiej
w Warszawie

Wyznanie

Judaizm.

Opis wyznania

Istotą judaizmu jest wiara w jednego Boga, który stworzył, podtrzymuje i wybawi świat. Ludzie zostali stworzeni na Jego podobieństwo. Najważniejsze obowiązki wyznawców judaizmu to: studiowanie Tory, modlitwa oraz wypełnianie woli Boga. Bóg, stwórca przymierza z narodem Izraela, przekazał Torę i zobowiązał do wypełniania micwot (przykazań). Wszyscy ludzie mają możliwość i obowiązek pozostawać w relacji z Bogiem oraz wypełniać wolę Boga poprzez działania etyczne, miłosierdzie oraz naukę.

Narodowość wyznawców (grupy narodowe i etniczne w Warszawie)

Wyznawcy judaizmu są obywatelami większości krajów świata. W Warszawie to przede wszystkim Polacy.

Liczba wyznawców w Warszawie

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie liczy 700 członków.

Opis narodowości/etniczności wyznawców religii lub denominacji (język, historia z perspektywy Warszawy)

Chociaż Żydzi byli obecni na Mazowszu od XI w., a najstarszy dokument potwierdzający z całą pewnością ich obecność w Warszawie pochodzi z 1414 r., historia warszawskiej samorządności żydowskiej zaczyna się w końcu XVIII w.

W 1914 r. ludność żydowska w Warszawie liczyła 337 tys. (38,1% mieszkańców), a w okresie międzywojennym tutejsza gmina była największa w Europie. W latach 20. XX w. gminy żydowskie

podlegały Ministerstwu Wyznań i Oświecenia Publicznego. Organizowały one życie religijne, utrzymywały rabinat, synagogi, domy modlitwy, mykwy, cmentarze, nadzorowały ubój religijny, szkolnictwo i działalność pomocową.

W 1946 r. żydowska ludność Warszawy liczyła 18 tys. Powojenną organizacją – mającą na celu zaspokojenie potrzeb religijnych Żydów – był Związek Religijny Wyznania Mojżeszowego w Polsce, powołany w sierpniu 1949 r. Związek podlegał Urzędowi do Spraw Wyznań Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Działalność Związku była stopniowo ograniczana, a liczba jego członków zmniejszała się w wyniku kolejnych fal emigracji – na początku lat 70. XX w. zmalała z 5 tys. do 2 tys. osób. Mimo to wciąż podejmowane były próby utrzymania warunków sprzyjających kulturowaniu życia religijnego, prowadzeniu działalności opiekuńczej i konserwacji dziedzictwa materialnego.

Gmina Żydowska w Warszawie została reaktywowana Ustawą o stosunku państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w RP z 20 lutego 1997 r. (weszła w życie 11 maja 1997 r.). W 2006 r. wspólnota żydowska w Polsce uchwaliła swoje prawo wewnętrzne. Obydwa dokumenty stanowią podstawę prawną funkcjonowania współczesnych gmin żydowskich w Polsce. Gmina jest moralnym i prawnym spadkobiercą przedwojennych gmin żydowskich.

Język liturgiczny

Hebrajski.

Zasady żywieniowe

Dieta koszerna. Żydowskie prawo dotyczące żywności ustala zasady produkcji, przygotowania i serwowania jedzenia. Żydzi przestrzegający zasad koszerności

będą spożywać tylko jedzenie, które posiada właściwe certyfikaty wydawane przez rabinów lub specjalnie do tego powołane instytucje. Dotyczy to produktów mięsnych, pieczonych oraz nabiału. Wszystkie garnki, naczynia i sztucce muszą być używane tylko na koszerne pokarmy. Mleczne i mięsne pokarmy muszą być trzymane oddzielnie i gotowane w różnych garnkach. Osoby trzymające dietę koszerne nie spożywają wieprzowiny oraz owoców morza i potraw, w których miesza się mięso z mlekiem.

Najważniejsze święta

Żydowski kalendarz (księżycowy) rządzi się innymi prawami niż kalendarz chrześcijański i daty nie są stałe w stosunku do kalendarza gregoriańskiego.

- Szabat – co tydzień, od piątkowego zmierzchu (zapadnięcia zmroku) do sobotniego wieczora
- Rosz haSzana (Nowy Rok) – 1–2 miesiąca tiszri (wrzesień/październik)
- Jom Kipur (Sądny Dzień) – 10 miesiąca tiszri (wrzesień/październik)
- Sukot (Święto Szałasów, Kuczki) – 15–21 miesiąca tiszri (wrzesień/październik)
- Szmini Aceret i Simchat Tora (Święto Zgromadzenia i Radość Tory) – 22–23 miesiąca tiszri (wrzesień/październik)
- Chanuka – między 25 miesiąca kislew a 2 miesiąca tewet (listopad/grudzień)
- Purim – 14 miesiąca adar (marzec)
- Pesach – 15–22 miesiąca nisan (marzec/kwiecień)
- Szawuot – 6–7 miesiąca siwan (kwiecień/maj).

Dni ustawowo wolne od pracy

Na podstawie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2014 r., poz. 1798) osoby należące do gmin

żydowskich mają prawo do zwolnień od pracy lub nauki na czas obejmujący święta:

- Szabat
- Rosz haSzana (Nowy Rok)
- Jom Kipur
- Sukot
- Szmini Aceret i Simchat Tora
- Pesach
- Szawuot

Rytuały i wierzenia, które powinni wziąć pod uwagę przedstawiciele służby zdrowia, w tym rytuały dotyczące końca życia

Po śmierci ciało powinno pozostać nieuszkodzone i pogrzebane najszybciej, jak jest to możliwe, zgodnie z tradycyjnym rytuałem pogrzebowym.

Formy zwracania się do osób duchownych

Rabin, rabinka.

Najważniejsze organizacje w Warszawie

Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP,
ul. Twarda 6, jewish.org.pl

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie,
ul. Twarda 6, warszawa.jewish.org.pl

Chabad Polska, ul. Słomińskiego 19, biuro 508 A,
chabad.org.pl

Hillel Warszawa, hillel.pl

Jewish Community Center Warszawa,
ul. Chmielna 9a, jccwarszawa.pl

American Jewish Committee Central Europe,
ajc.org/poland

Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów,
ul. Bema 87, tszk.pl

Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny,
ul. Tłomackie 3/5, szih.org.pl

Beit Warszawa, ul. Stępińska 9, beipolska.org

Edukacja w Warszawie

Zespół Szkół Lauder-Morasha,
ul. Wawelberga 10, lauder-morasha.edu.pl

Żłobek Drejdel, ul. Twarda 6, drejdel.pl

Centrum im. M. Schorra, ul. Twarda 6, schorr.pl.

Kontakt, pod którym można dostać dodatkowe informacje

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie
Biuro Komunikacji Społecznej
tel. 22 620 43 24 wew. 2
media@jewish.waw.pl

Cmentarz Żydowski przy ul. Okopowej
ul. Okopowa 49/51, 01-043 Warszawa
tel./fax: 22 838 26 22, 504 905 464,
okopowa@jewish.waw.pl

Cmentarz Żydowski na Bródnie
ul. św. Wincentego 15, 03-505 Warszawa
tel.: 504 906 258,
brodno@jewish.waw.pl

Kontakt, pod którym można dostać wsparcie duchowne

Synagoga im. Nożyków
/Ortodoksyjna/
Rabin Michael Schudrich
tel./fax: (+48) 22 624 14 84
naczelnyrabinpl@jewish.org.pl

Synagoga Ec Chaim
/Postępowa/
Rabin Stas Wojciechowicz
ecchaim@jewish.waw.pl

ZNACZENIE MIĘDZYKULTUROWOŚCI DLA NOWOCZESNEGO MIASTA

Wstęp

Konsekwencją postępującego zróżnicowania miast europejskich jest konieczność wspierania rozwoju społeczności międzykulturowej, w której różnorodna tożsamość mieszkańców i mieszkanek wpływa na rozwój kultury, innowacyjności, gospodarki, a w konsekwencji podnosi poziom życia społeczności.

Definicje

Definicje kluczowych pojęć dla zrozumienia koncepcji miasta międzykulturowego zostały przedstawione w publikacji Rady Europy „Miasto międzykulturowe krok po kroku. Praktyczny przewodnik po miejskim modelu integracji międzykulturowej”¹, na której oparty jest poniższy artykuł.

- **Migranci/migrantki:** osoby, które przebywają w obcym kraju przez ponad rok, niezależnie od przyczyn oraz środków wykorzystanych do migracji.
- **Migranci o nieuregulowanym statusie:** cudzoziemcy, cudzoziemki, którzy wjeżdżają do kraju lub przebywają w tym kraju bez odpowiednich dokumentów.
- **Mniejszość:** w szerokim rozumieniu, grupa, mniejsza pod względem liczebnym od reszty populacji miasta i nie zajmująca dominującej pozycji.
- **Uchodźcy/uchodźczynie:** osoby, które zostały zmuszone do opuszczenia swojego kraju z powodu prześladowań, wojny lub przemocy i obawiają się powrotu do kraju.
- **Przesiedleńcy wewnętrzni (IDP):** osoby, które nie przekroczyły granicy państwowej, ale zmuszone były do ucieczki lub opuszczenia domów, w wyniku konfliktu zbrojnego, przemocy, naruszenia praw człowieka, klęski żywiołowej lub katastrofy spowodowanej przez człowieka.
- **Osoby starające się o azyl:** osoby szukające schronienia w obcym kraju przed prześladowaniem i oczekujące na decyzję w sprawie wniosku o nadanie statusu uchodźcy.
- **Asymilacja:** podejście traktujące integrację, jako proces, w którym różnice kulturowe powinny zostać wchłonięte przez kulturę społeczeństwa przyjmującego i zniknąć w celu stworzenia społeczeństw homogenicznych.
- **Wielokulturowość:** podejście zakładające, że kultury, rasy i grupy etniczne, zwłaszcza te należące do mniejszości, zasługują na szczególne uznanie ich różnic w ramach dominującej kultury politycznej, w celu usunięcia stygmatyzacji, wykluczenia i dominacji w stosunku do takich grup.
- **Międzykulturowość:** model polityczny zapewniający równość i spójność społeczeństw zróżnicowanych kulturowo.
- **Zaleta różnorodności:** założenie, że różnorodność może być źródłem innowacji, przynoszącym korzyści organizacjom, społecznościom i przedsiębiorstwom, przy kompetentnym zarządzaniu w duchu włączania. Jest również wynikiem polityk, które uwalniają potencjał różnorodności, jednocześnie minimalizując zagrożenia związane z migracją i różnorodnością kulturową.
- **Integracja międzykulturowa:** wynik dwukierunkowego procesu polegającego na skutecznym, pozytywnym i zrównoważonym zarządzaniu różnorodnością, na podstawie wzajemnego i symetrycznego uznania w obrębie praw człowieka.
- **Obywatelstwo miejskie:** oparte na faktycznym miejscu zamieszkania i budowaniu relacji rozwijających i uznających poczucie przynależności do danego obszaru miejskiego. Pozwala na udział i reprezentację wszystkich grup w życiu miasta i budowanie zaufania między społecznościami i władzami publicznymi.
- **Intersekcyjność:** połączenie kategoryzacji społecznych, takich jak rasa, klasa i płeć, tworzących nakładające się i współzależne systemy dyskryminacji lub niekorzystnego położenia.

¹Miasto międzykulturowe krok po kroku <https://rm.coe.int/icc-step-by-step-guide-in-polish/1680a1b599> (data dostępu: 22.11.2021).

Współczesne rozumienie różnorodności

„Termin »różnorodność« jest często używany, jako pojęcie zbiorcze, które odnosi się do wielu różnic międzyludzkich, w tym między innymi do rasy, pochodzenia etnicznego, płci, tożsamości płciowej, orientacji seksualnej, wieku, klasy społecznej, sprawności lub cech fizycznych, religii lub systemu wartości etycznych, pochodzenia narodowego i przekonań politycznych”².

W szybko zmieniających się społecznościach miejskich, wraz z postępowaniem urbanizacji, uniwersalizacją będącą między innymi wynikiem rozwoju mediów społecznościowych, a także postępowaniem techniki, wzrasta poziom zróżnicowania populacji. Mieszkańcy miast nie identyfikują się wokół jednej tożsamości i nie czują się lojalni wobec wcześniej jasno zdefiniowanych grup. Tworzy to nową różnorodność, a co za tym idzie nowe formy nierówności. Konieczne jest więc tworzenie nowych polityk miejskich, które biorą pod uwagę zmieniającą się rzeczywistość.

Dzisiejsze miasta są bardzo zróżnicowane – nie tylko pod względem społeczno-ekonomicznym czy etnicznym, ale także pod względem stylu życia, postaw i zachowań, co skutkuje potrzebą spojrzenia na różnorodność miejską z nowej perspektywy i pozwala lepiej zrozumieć potencjał nowej różnorodności. Ułatwi także budowanie spójności społecznej, mobilności społecznej i wydajności gospodarki.

Międzykulturowość a wielokulturowość

Odpowiedzią na zróżnicowanie społeczności miejskich może być koncepcja międzykulturowości³, dla której różnorodność jest punktem wyjścia. Różni się ona od asymilacji i wielokulturowości. Odchodzi od idei tworzenia polityk wspierających rozwój społeczeństw homogenicznych lub współistniejących obok siebie równowartościowych grup, identyfikowanych według ustalonego

katalogu utrudniającego wymianę między grupami. Koncentruje się przez to na relacjach większość–mniejszość (my–oni), przez co podkreśla różnice między grupami, często wzmacniając te z nich, które powinna zwalczać.

Międzykulturowość ma cechy wspólne z wielokulturowością, jak szacunek dla różnorodności, tolerancję i niedyskryminację. Międzykulturowość koncentruje się na podobieństwach między grupami, sprzyjając kontaktom i interakcjom między nimi, podkreślając jednocześnie bariery między odmiennymi kulturowo grupami. „Kładzie nacisk na potrzebę umożliwienia przetrwania i rozkwitu każdej tożsamości, ale także podkreśla prawo wszystkich kultur do wnoszenia wkładu w krajobraz kulturowy społeczeństwa, w którym są obecne. Międzykulturowość wywodzi się ze zrozumienia, że społeczności rozwijają się tylko w kontakcie z innymi, a nie w izolacji. Ma na celu wzmocnienie interakcji międzykulturowych, jako środka budowania zaufania i wzmacniania tkanki społecznej”⁴.

Integracja międzykulturowa i elementy strategii międzykulturowej

Integracja międzykulturowa opiera się na trzech podstawowych zasadach:

1. równość
2. czerpanie korzyści z różnorodności
3. pozytywna interakcja międzykulturowa.

Integracja nie oznacza wyrównywania w dół, ale daje wszystkim równe szanse. Integracja międzykulturowa oznacza równy dostęp do informacji, edukacji, kultury, możliwości pracy, dostępu do mieszkań, usług socjalnych i opieki zdrowotnej bez względu na wiek, płeć, kolor skóry, religię, pochodzenie społeczne i kulturowe, niepełnosprawność lub tożsamość seksualną. Zakładając jednocześnie efektywne przeciwdziałanie dyskryminacji, rasizmowi i innym uprzedzeniom.

²Tamże, s. 10.

³Program Miast Międzykulturowych (ICC) <https://rm.coe.int/miasta-międzykulturowe-sztuka-mieszania/1680a0a5a7> (data dostępu: 22.11.2021).

⁴Miasto międzykulturowe krok po kroku, s. 11, <https://rm.coe.int/icc-step-by-step-guide-in-polish/1680a1b599> (data dostępu: 22.11.2021).

Tworzenie efektywnej strategii dla miasta międzykulturowego wymaga wprowadzenia danych statystycznych na temat różnorodności i stosunków międzykulturowych mieszkańców do głównego nurtu pracy urzędów, tak aby były one wykorzystywane przy tworzeniu polityk miejskich. W tym celu warto prowadzić badania na temat stosunków międzykulturowych i monitorować wskaźniki międzykulturowości. Warto, żeby urzędnicy miejscy mieli kompetencje międzykulturowe, które opierają się na wrażliwości i umiejętności radzenia sobie z nowymi sytuacjami niekoniecznie związanymi z rozległą znajomością wielu kultur. Umiejętności takie można wypracować w drodze szkoleń.

Integracja w społeczeństwie miejskim oznacza uznawanie i rozwijanie różnorodności, a także umożliwianie uczestnictwa w życiu politycznym i zapewnienie równych szans na zaangażowanie w życie społeczności, nakładając na wszystkich odpowiedzialność za powodzenie realizacji polityki opartej na integracji. W efekcie, społeczeństwo miejskie w mniejszym stopniu kieruje się stereotypami, otwiera się na inność i szanuje ją, stając się bardziej innowacyjnym i wydajnym gospodarczo, jednocześnie umacniając związek z miastem, w którym zamieszkuje, umacnia demokratyczne procesy i pluralizm, buduje przywództwo i obywatelstwo. „Najpotężniejszym i dalekosiężnym działaniem, jakie miasto może podjąć, aby stać się bardziej międzykulturowym jest umożliwienie demokratycznej reprezentacji [red.: włącznie z biernym i czynnym prawem wyborczym dla cudzoziemców] i przyznanie prawa podejmowania decyzji wszystkim mieszkańcom miasta, niezależnie od ich pochodzenia, narodowości lub statusu zamieszkania”⁵.

Tworzy to środowisko, w którym zachodzić może pozytywna interakcja międzykulturowa umożliwiająca wzajemne poznanie się jednostek z różnych grup, co wzmacnia działania antydyskryminacyjne i zmniejsza ryzyko zachowań krzywdzących. Dlatego też polityki miejskie muszą zakładać przeciwdziałanie uprzedzeniom i segregacji oraz zachęcać do interakcji. Zapewniając formy wsparcia dla mieszkańców, ale także dla nowoprzybyłych, pomagające w osiedleniu się i wpływające na proces integracji z lokalną społecznością. Polityki miejskie oparte na różnorodności mogą wpływać na to, w jaki sposób społeczność miasta odniesie się do przyjmowania nowoprzybyłych. Proces ten można np. wzmacniać tworząc spójności mieszkańców najbliższej okolicy poprzez „struktury i procesy uczestnictwa, projekty realizowane w danej okolicy, [które – przyp. red.] umożliwią mieszkańcom wspólną pracę dla osiągnięcia wspólnego celu”. Publikacja Rady Europy wymienia także następujące działania: „Tworzenie ośrodków komunalnych ze zróżnicowanym personelem czy/i wolontariuszami, wydarzeń edukacyjnych, obywatelskich i świątecznych, działania mediacyjne, otwartą przestrzeń z szeregiem kulturowych konotacji (...)”⁶.

Polityka i działania edukacyjne powinny kształtować postawy otwartości oraz pluralizmu w dorosłych mieszkańcach poprzez odpowiednie działania i projekty. Powinny także skupiać się na, przede wszystkim, edukacji formalnej dzieci i młodzieży, która ma ogromny wpływ na przeciwdziałanie lub umacnianie uprzedzeń. Poprzez wprowadzenie elementów integracji międzykulturowej do programu szkół, poprzez tworzenie atmosfery otwartości,

⁵Tamże, s. 56.

⁶Tamże, s. 39.

promowanie wielojęzyczności, a nawet zwracanie uwagi na wygląd szkół, zbudować można trwałe postawy otwartości i tolerancji. Inne, niż w przypadku edukacji nieformalnej lub działań poza podstawą programową, która często ogranicza się do wyizolowanych projektów.

Szczególnie w edukacji widać wagę języka, który często jest elementem tożsamości. W międzykulturowym mieście należy promować szacunek dla języków oraz wspierać świadomość językową, niwelując podziały na języki „bardziej i mniej” popularne sugerujące hierarchię kultur, odrzucaną przez podejście międzykulturowe. Polityka miejska może w tym zakresie zakładać tłumaczenie materiałów dostępnych dla mieszkańców na języki zamieszkujących je społeczności, a także zachęcać do nauki języka większości.

Ważną rolę w tworzeniu miasta międzykulturowego ma rodzaj kontaktu mieszkańców ze służbami publicznymi, a w szczególności z policją i służbami socjalnymi oraz nauczycielami. Oczywistym jest, że gdy odzwierciedlają one różnicowanie mieszkańców miasta stają się bardziej świadome różnorodności, a co za tym idzie wpływa to na ich wrażliwość w kontaktach ze wszystkimi mieszkańcami miasta. Polityka miejska powinna więc kształtować otwartość służb publicznych na innowacyjność, jaką wnoszą grupy mniejszościowe. W konsekwencji zmiany w społeczności miejskiej znalazłyby odzwierciedlenie w służbach miejskich.

Wspomniana na samym początku „zaleta różnorodności” zakłada, iż różnorodność może przynosić korzyści, wpływając na innowacyjność, otwartość i przekraczanie granic państwowych przez lokalny biznes. Aby jednak korzyści te

mogły zaistnieć konieczne jest opracowanie właściwych polityk dla biznesu i pracy. Polityk, które skoncentrują się na podnoszeniu konkurencyjności i przedsiębiorczości na podstawie szeroko rozumianych kompetencji, wychodzących poza formalne uznanie kwalifikacji zawodowych i nastawionych na zróżnicowanie siły roboczej. Tu także najlepiej widać korzyści, jakie miasto może czerpać, gdy w swą politykę włączy perspektywę międzynarodową, dzięki której „Miasto międzykulturowe aktywnie poszukuje powiązań z innymi miejscami dla celów handlowych, wymiany wiedzy, turystyki itp”⁷.

Życie kulturalne i towarzyskie miasta może być doskonałą platformą poznania się mieszkańców pochodzących z różnych grup. Polityka miejska w tym zakresie powinna wykorzystywać perspektywę międzykulturowości we własnych działaniach oraz poprzez sposób dystrybucji zasobów do innych organizacji, umożliwiających mieszkańcom komunikację i interakcję, a także biorących pod uwagę różnorodność odbiorców.

Kolejnym miejscem spotkań i interakcji mieszkańców jest przestrzeń publiczna, z której „(...) większość obywateli jest zobowiązana korzystać od czasu do czasu, co stwarza możliwość przypadkowych spotkań między nieznanymi”⁸. Dobrze zaprojektowana przestrzeń otwiera się na różnorodność jej użytkowników i na ich zróżnicowane potrzeby, różne grupy czują się w niej jak u siebie i wchodzą w interakcje. Tworząc taką przestrzeń, nie uniknie się konfliktów. Zadaniem miasta międzykulturowego jest zarządzanie tymi konfliktami i mediowanie. „Kontakt z ludźmi nie jest jednorazowym wydarzeniem, ale ciągłym procesem słuchania, uczenia się, projektowania, działania i ponownego słuchania – nie jest środkiem do celu, ale celem samym w sobie”⁹.

⁷Tamże, s. 54.

⁸Tamże, s. 46.

⁹Tamże, s. 47.

Mediacja i rozwiązywanie konfliktów są elementem miasta międzykulturowego. W zróżnicowanym środowisku trudno uniknąć napięć, które pogłębiane są przez różnice między mieszkańcami i nierówności społeczne. „Miasto międzykulturowe nie unika konfliktów ani ich nie ignoruje. W pełni akceptując różnorodność, takie miasto identyfikuje, przewiduje i rozwiązuje powstające konflikty. Ten proces ma fundamentalne znaczenie dla wspólnego życia w dynamicznej i komunikatywnej

społeczności”¹⁰. Osiągnąć to można poprzez utrzymywanie przez służby miejskie kanałów komunikacyjnych w celu uniknięcia konfliktów kulturowych i religijnych. Zorientowanie ich działań na zbliżenie do siebie stron konfliktu poprzez komunikację i wzajemne zrozumienie, a także identyfikację kwestii zapalnych i znajomość kontekstów i sytuacji w mieście oraz nawiązywanie współpracy z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się mediacją międzykulturową.

¹⁰Tamże, s. 48.

INSTYTUCJE WYZNANIOWE W WARSZAWIE

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działa 15 kościołów i innych związków wyznaniowych, których stosunki z Państwem są uregulowane odrębnymi aktami prawnymi. Są to:

- 1. KOŚCIÓŁ KATOLICKI W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** – konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczypospolitą Polską podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r. (Dz. U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318) oraz ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1347). Więcej informacji na s. 29–31.
- 2. POLSKI AUTOKEFALICZNY KOŚCIÓŁ PRAWOSŁAWNY** – ustawa z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. z 2014 r., poz. 1726). Więcej informacji na s. 24–28.
- 3. KOŚCIÓŁ EWANGELICKO-AUGSBURSKI W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** – ustawa z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r., poz. 43). Więcej informacji na s. 19–20.
- 4. KOŚCIÓŁ EWANGELICKO-REFORMOWANY W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** – ustawa z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r., poz. 483).

PARAFIA EWANGELICKO-REFORMOWANA
W WARSZAWIE al. „Solidarności” 76a,
reformowani.org.pl
- 5. KOŚCIÓŁ EWANGELICKO-METODYSTYCZNY W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** – ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2014 r., poz. 1712)

PARAFIA EWANGELICKO-METODYSTYCZNA
DOBREGO PASTERZA W WARSZAWIE
ul. Mokotowska 12, metodysci.waw.pl

- 6. KOŚCIÓŁ CHRZEŚCIJAN BAPTYSTÓW W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** – ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r., poz. 169). Więcej informacji na s. 11–13.
- 7. KOŚCIÓŁ ADWENTYSTÓW DNIA SIÓDMEGO W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** – ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2014 r., poz. 1889). Więcej informacji na s. 11–13.
- 8. KOŚCIÓŁ POLSKOKATOLICKI W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** – ustawa z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2014 r., poz. 1599).

KURIA BISKUPIA DIECEZJI WARSZAWSKIEJ
ul. Wilcza 31 lok. 16c
- 9. gminy wyznaniowe żydowskie tworzące ZWIĄZEK GMIN WYZNANIOWYCH ŻYDOWSKICH W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** – ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2014 r., poz. 1798). Więcej informacji na s. 34–36.
- 10. KOŚCIÓŁ KATOLICKI MARIAWITÓW W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** – ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r., poz. 44)

KUSTODIA WARSZAWSKA
ul. Brunona Schulza 5

-
11. **KOŚCIÓŁ STAROKATOLICKI MARIAWITÓW W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** – ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r., poz. 14)

PARAFIA MATKI BOSKIEJ NIEUSTAJĄCEJ POMOCY W WARSZAWIE
ul. Wolska 186, warszawa.mariawita.pl

12. **KOŚCIÓŁ ZIELONOŚWIĄTKOWY W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** – ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r., poz. 13). Więcej informacji na s. 11–23.

13. **WSCHODNI KOŚCIÓŁ STAROBRZĘDOWY, nieposiadający hierarchii duchownej** – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o stosunku Państwa do Wschodniego Kościoła Starobrzędowego, nie posiadającego hierarchii duchownej (Dz. U. Nr 38, poz. 363, z późn. zm.).

14. **MUZUŁMAŃSKI ZWIĄZEK RELIGIJNY W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** – ustawa z dnia 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 30, poz. 240, z późn. zm.). Więcej informacji na s. 21–23.

15. **KARAIMSKI ZWIĄZEK RELIGIJNY W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** – ustawa z dnia 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do Karaimskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 30, poz. 241, z późn. zm.).

Kościóły i inne związki wyznaniowe zarejestrowane w Warszawie, na podstawie Rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych

BEIT POLSKA – ZWIĄZEK POSTĘPOWYCH GMIN ŻYDOWSKICH ul. Wiertnicza 113, beitpolska.org

BIBLIJNY KOŚCIÓŁ BAPTYSTYCZNY
ul. Szpotańskiego 22, bkb.waw.pl

BUDDYJSKA WSPÓLNOTA ZEN KANNON
ul. Staffa 34 m. 18, kannon.pl

CENTRUM BIBLIJNE „JEZUS JEST PANEM”
ul. Okińskiego 1 m 77

CHRZEŚCIJAŃSKI KOŚCIÓŁ GŁOSICIELI DOBREJ NOWINY ul. Batalionu AK „Pięść” 1 m. 21

GMINA WYZNANIOWA STAROZAKONNYCH W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
ul. Arkuszowa 157/1

KOŚCIÓŁ CHRYSZTUSOWY W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
ul. Puławska 114, chrystusowi.pl

KOŚCIÓŁ "MISJA DLA POLSKI"
ul. F. Kawy 42 m. 8

KOŚCIÓŁ ANGLIKAŃSKI W POLSCE
ul. Dorotowska 7 m.5,
anglicanchurch-poland.org/warsaw

KOŚCIÓŁ ARMIA ZBAWIENIA W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
ul. Modlińska 205a, armia-zbawienia.pl

KOŚCIÓŁ BOGA ŻYWEGO, BĘDĄCEGO WSPARCIEM I PODPORĄ PRAWDY, KOŚCIÓŁ ŚWIATŁO ŚWIATA
ul. Wiertnicza 113a

KOŚCIÓŁ BOŻY W CHRYSZTUSIE
ul. Białostocka 22, kbwch.pl

KOŚCIÓŁ CHRZEŚCIJAŃSKI „OTWARTE DRZWI”
al. Prymasa Tysiąclecia 74b

KOŚCIÓŁ CHRZEŚCIJAŃSKI „POJEDNANIE”
05-825 Grodzisk Mazowiecki, ul. I. Krasickiego 24,
pojednanie.pl

KOŚCIÓŁ CHRZEŚCIJAŃSKI W WARSZAWIE
ul. Podskarbińska 11, slowozyciawawa.wixsite.com

KOŚCIÓŁ CHWAŁY
ul. Skibicka 5, kosciolchwały.pl

KOŚCIÓŁ DOBREJ NADZIEI
ul. Mangalia 4

KOŚCIÓŁ EKKLESIA W WARSZAWIE
ul. Goławicka 7 m. 43

KOŚCIÓŁ EWANGELICKO-PREZBITERIAŃSKI
ul. Białożora 3, kosciol-prezbiterianski.pl

**KOŚCIÓŁ EWANGELICZNYCH CHRZEŚCIJAN
W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**
ul. Zagórna 10, kech.pl

**KOŚCIÓŁ JEZUSA CHRYSYTA
ŚWIĘTYCH W DNIACH OSTATNICH
W POLSCE**
ul. Wolska 142

KOŚCIÓŁ PREZBITERIAŃSKI
al. Komisji Edukacji Narodowej 36/u124

**KOŚCIÓŁ STAROKATOLICKI
W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**
58-210 Łagiewnik, ul. Ogrodowa 2 lok. 6,
starokatolicki.eu

KOŚCIÓŁ UNITARIAŃSKI
ul. Modzelewskiego 46/60 m. 248, uni.rel.pl

**KOŚCIÓŁ ZJEDNOCZENIOWY CZYLI RUCH
POD WEZWANIEM DUCHA ŚWIĘTEGO
DLA ZJEDNOCZENIA CHRZEŚCIJAŃSTWA
ŚWIATOWEGO**
ul. Zimowa 2, kosciolzjednoczeniowy.pl

**LIGA MUZUŁMAŃSKA
W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**
al. Bohaterów Września 23, islam.info.pl

**MEDYTACYJNE STOWARZYSZENIE
NAJWYŻSZEJ MISTRZYNI CZING HAI W POLSCE**
ul. Dobosza 4/6 m. 11, godsdirectcontact.org

**MIĘDZYNARODOWA WSPÓLNOTA
DZOGCZEN-NAMDAGLING**
ul. Drużynowa 3 m. 1 a, dzogchen.pl

**MIĘDZYNARODOWE TOWARZYSTWO
ŚWIADOMOŚCI KRYSZNY**
05-500 Mysiadło, ul. Zakręt 11, mtsk.pl

POLSKI KOŚCIÓŁ DIALOGU
ul. Lencewicza 6 m. 8

POLSKI KOŚCIÓŁ SŁOWIAŃSKI
ul. Potockich 99a

RODZIMY KOŚCIÓŁ POLSKI
ul. Koszycka 13, rkp.org.pl

RUCH CHRZEŚCIJAŃSKI MT28
ul. Polnej Róży 1c, mt28.pl

**STOWARZYSZENIE CHRZEŚCIJAŃSKIEJ
NAUKI - ZWIĄZEK WYZNANIOWY**
ul. Belwederska 13 m. 3

STOWARZYSZENIE JEDNOŚCI MUZUŁMAŃSKIEJ
ul. Pieńkowskiego 4 m.91, shiapoland.com

STOWARZYSZENIE MUZUŁMAŃSKIE AHMADIYYA
ul. Dymna 17, ahmadiyya-islam.org/pl

SZKOŁA ZEN KWAN UM W POLSCE
ul. Małowiejska 22/24, zen.pl

**ŚWIADKOWIE JEHOWY
W POLSCE**
05-830 Nadarzyn, ul. Warszawska 14, jw.org/pl

**ŚWIATOWY UNIWERSYTET DUCHOWY
BRAHMA KUMARIS W POLSCE**

ul. Sejmikowa 4, brahmakumaris.pl

**UCZNIOWIE DUCHA ŚWIĘTEGO
(STOWARZYSZENIE PANUNISTYCZNE)**

ul. Iwicka 38 m. 36

WARSAW INTERNATIONAL CHURCH

ul. Willowa 1, wic.org.pl

WARSZAWSKI KOŚCIÓŁ CHRYSZTUSOWY

ul. Landwarowska 2

WIARA BAHÁ'Í

ul. Lanciego 13, lok. użyt. nr u6, bahai.org.pl

WSPÓLNOTA „DRZEWO OLIWNE”

ul. Jana Kochanowskiego 5 m. 122,
drzewooliwne.com.pl

**ZACHODNI ZAKON SUFI
W POLSCE**

Al. Niepodległości 46/50 m. 87

**ZBÓR CHRZEŚCIJAŃSKI
W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

ul. Targowa 46 m. 17

**ZBÓR EWANGELICZNY „BETEL”
W WARSZAWIE**

ul. Radzymińska 167

ZWIĄZEK BUDDYJSKI „KANZEON”

ul. Husarii 32

**ZWIĄZEK BUDDYJSKI „DZOGCIEN KUNZANG
CZIULING” W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

ul. Tarchomińska 15 m. 30

**ZWIĄZEK BUDDYJSKI „YESHE KHORLO”
W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

ul. Rzeźbiarska 43, yeshekhlorlo.pl

ZWIĄZEK BUDDYSTÓW CZAN

05-540 Zalesie Górne, ul. Promienna 12, czan.eu

ZWIĄZEK BUDDYSTÓW ZEN „BODHIDHARMA”

ul. Filmowa 32, buddyzmzen.pl

ZWIĄZEK TAOISTÓW TAO TE KING

ul. Królów Polskich 11 m. 3

**ZWIĄZEK WYZNANIOWY
„POLSKA CHRZEŚCIJAŃSKA SŁUŻBA”**

ul. Wasilkowska 12 c, pchs.info

ZWIĄZEK WYZNANIOWY ECKANKAR W POLSCE

ul. Rybałtów 14/15, eckankar.pl

**ZWIĄZEK WYZNANIOWY HINDU BHAVAN
W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

05-552 Kolonia Warszawska, ul. Przezorna 12

ZWIĄZEK WYZNANIOWY KWINARYSTÓW

05-092 Łomianki. ul. Pionierów 22

**ZWIĄZEK WYZNANIOWY
SINGH SABHA GURUDWARA
W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

ul. Na skraju 56.

Centrum Myśli
Jana Pawła II

Instytucja Kultury
m.st. Warszawy